

Πανεπιστήμιο Αθηνών
Τμήμα Επικοινωνίας και ΜΜΕ

Σπύρος Α. Μοσχονάς

Γλωσσικές ιδεολογίες

11 & 25 /5 & 1/6 2016

A. Διορθωτικές οδηγίες

B. Γλωσσικές στάσεις (language attitudes)

Γ. Γλωσσικές ιδεολογίες (language ideologies)

- Ιδεολογίες στη γλώσσα

- Ιδεολογίες για τη γλώσσα

  - ▶ «Λαϊκές» ιδεολογίες

  - ▶ Γλωσσολογικές ιδεολογίες

Ρυθμιστική/κανονιστική αντίληψη

Μελέτες γλωσσικών στάσεων

Αντιληπτική διαλεκτολογία (D. Preston)

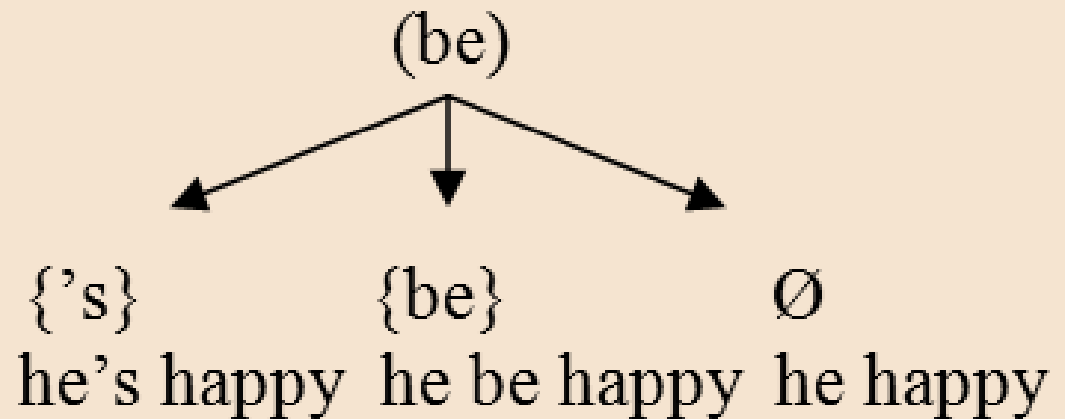
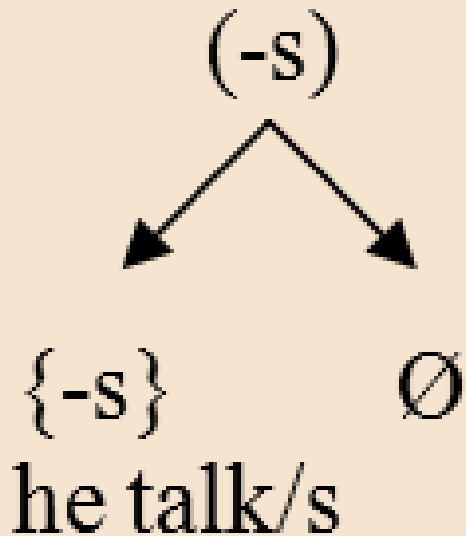
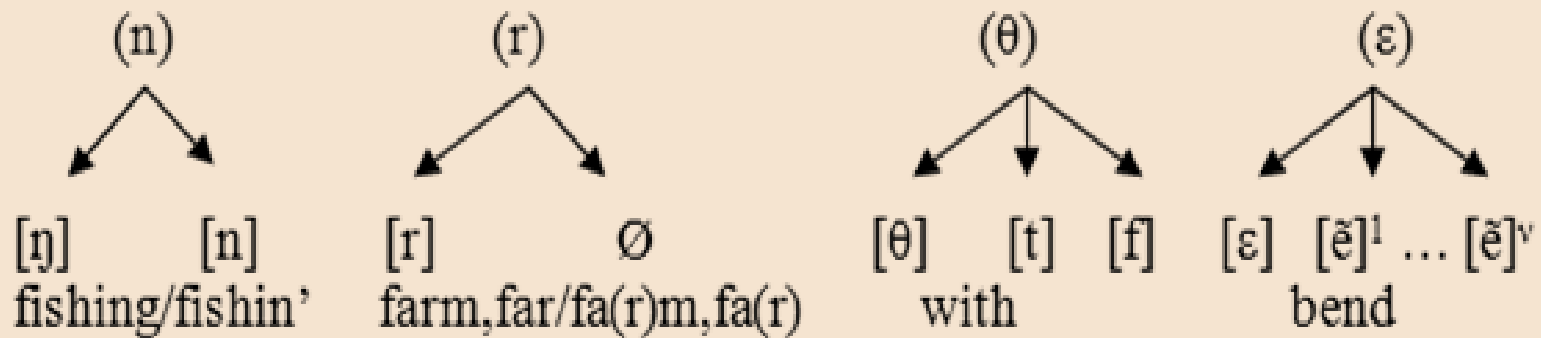
Γλωσσικά ζητήματα (Σ. Μοσχονάς)

A. Διορθωτικές οδηγίες

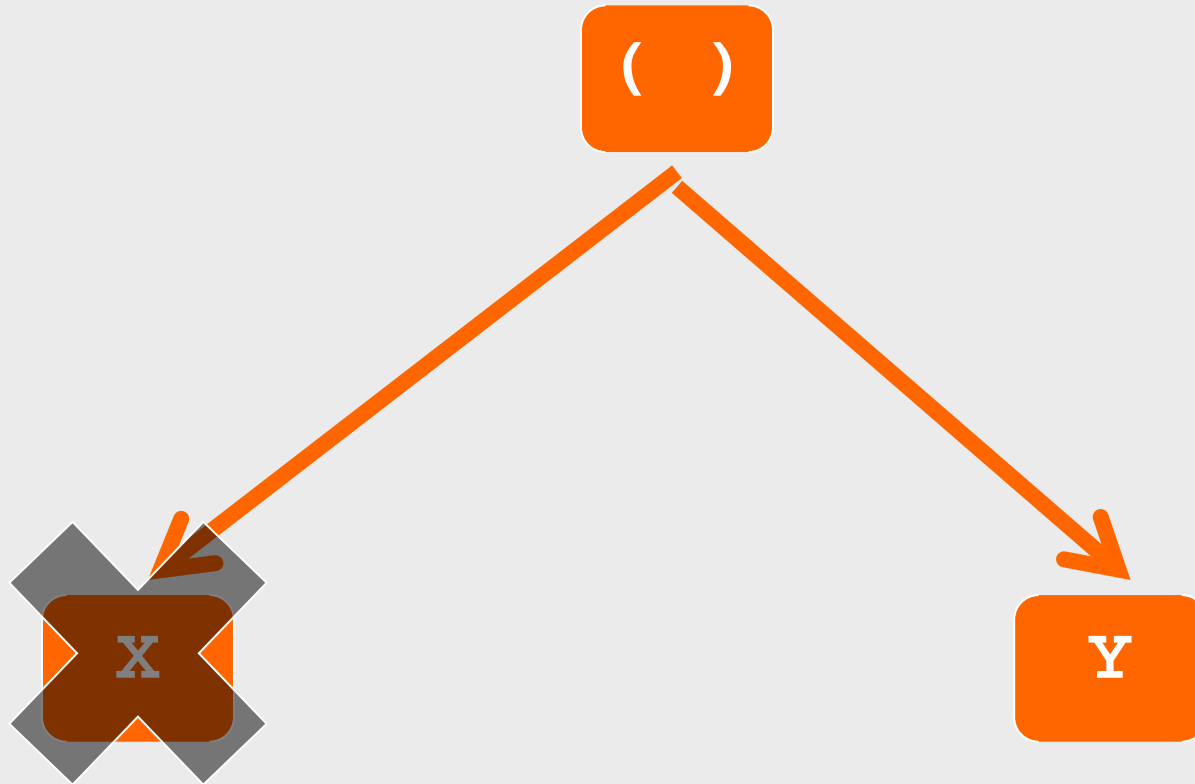

Γλωσσικές μεταβλητές

Ρυθμιστική στάση: διορθωτικές πράξεις

Διορθωτικά ρεπερτόρια

- » **ADVICE/ADVISE** "Advice" is the noun, "advise" the verb. When Ann Landers advises people, she gives them advice.
- » **DOUBLE NEGATIVES** It is not true, as some assert, that double negatives are always wrong; but the pattern in formal speech and writing is that two negatives equal a mild positive: "he is a not untalented guitarist" means he has some talent. In informal speech, however, double negatives are intended as negatives: "he ain't got no talent" means he is a lousy musician.
- » **SPLIT INFINITIVES** For the hyper-critical, "to boldly go where no man has gone before" should be "to go boldly. . . ." [...] so many people are offended by split infinitives that it is better to avoid them
- » **ENDING A SENTENCE WITH A PREPOSITION** A fine example of an artificial "rule" which ignores standard usage. The famous witticism usually attributed to Winston Churchill makes the point well: "This is the sort of pedantry up with which I cannot put."

Διορθωτικά ρεπερτόρια (ΕΣΡ)

«Είναι καιρός ο καθένας να αναλάβει τις ευθύνες του. Και μόνον μερικά -και συχνά επαναλαμβανόμενα- γλωσσικά φαινόμενα, είναι αρκετά για να ευαισθητοποιήσουν την κοινή γνώμη. Έτσι ακούμε:

- * *των υπάρχόντων προβλέψεων*
- * *των αναληφθέντων πρωτοβουλιών*
- * *πιθανά αντί πιθανόν*
- * *εκ των ουκ άνευ αντί εκ των ων ουκ άνευ*
- * *ενδεχόμενα αντί ενδεχομένως*
- * *προηγούμενα αντί προηγουμένως*
- * *παρήγγειλε αντί παράγγειλε (προστακτική)*
- * *εξήτασε αντί εξέτασε*
- * *ασκώ αντί εξασκώ*
- * *πραγματεύομαι αντί διαπραγματεύομαι*
- * *μετοικίζω αντί μετοικώ*
- * *πλησίασε στο σω(ο)ρό (του νεκρού) αντί στη σορό*
- * *η πληροφορία διαρρέει και δεν τη διαρρέουν.»*

Παπακώστας Γ., «Τι γλώσσα διαμορφώνουν τα ΜΜΕ», *Ελευθεροτυπία*
19/6/2006

Γλωσσομαχίες

Πώς ετυμολογείται η **διδάσκαλος**; Το η «σκέλος» της, βέβαια ναί από το ρήμα **διδάσκα** δεύτερο όμως; Την απάντηση δίνει ο αναγνώστης μας απίστατα Ευθείας Κ. Βαγγέλη **παταμούλος** που είναι — λοι: — ...διδάσκαλος. Μα φε:

«Στις γλωσσομαχίες τεύ 1550 της “P” με τίτλο **Διδασκά...** γράφετε — μεταξύ άλλων — και τα εξής: — “Οποιοσδήποτε σε διαφορετικό σύμμετρο αφού διαβάσει όσα μισούμεν ο αγαθός **διδάσκαλος**, παρακαλείται μου γράψει”. Και σε άλλο σι γράφετε: — “Εμείς, ως στήλη τα απορρίπτουμε. Αυτά διαφώνουν την ιστορία της γσσας μας”...

Σας γράφω λοιπόν, σή ολίγα τινά για τη λέξη “**διδάσκαλος**” και λόγω απλολογίας **σκαλος**. “**Δάσκαλος** 1. / που διδάσκει στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, 2. (γενικότ.). / που διδάσκει, ερμηνεύει ή φωτίζει. ΕΤΥΜ. Από το **σκάω**”. (Λεξικό: Γ. Μπαμπινιώσης)

Εάν η λέξη **διδάσκαλος** ναί μόνο από το **διδάσκα**, ερωτάται, ποί βρέθηκα στοιχεία (= γραμμάτια): **α**. Άρα το μέρος **-αλος** της **διδάσκαλος**, επειδή δεν παραγωγική κατάληξη, η ηται από κάποια άλλη. Άλλα ο **δάσκαλος** και στη χλια εποχή και στη σύγχρονη **διδασκαλίες** λέγονταν οι τριικές παραστάσεις στην Αθήνα — **Δημοδιδάσκαλοι** γόταν προ ολίγων ετών ο **διδάσκαλος** — ήταν ο **διδάσκαλος**. Πολλών, του **Δήμου**, του **Λέω** λοιπόν, πως η δεύτερη **ση** είναι **λαός**: **Διδάσκ-ω** + = **Διδάσκ-λαος** = **Διδάσκω** (με μετάθεση του **α**), σπορη, και ο **φιλ-άνθρωπος**.

Ε. Προσεχώς, προτίθεσασχοληθώ με τις λέξεις: **σκάω**, **στήλη** και **ιστορία**...

Εμείς θα θυμηθούμε, α τη ρήση των Ιταλών: **se**

ΤΑ ΜΑΡΓΑΡΙΤΑΡΙΑ

► **Ακούστηκε:** Από το ΦΠΑ διαφεύγουν 1,5 δισεκατομμύρια τον χρόνο.

Το λάθος: Μόνο στον... παράδεισο συμβαίνουν αυτά.

Το σωστό: 1,5 τρισ. δραχμές τον χρόνο!

► **Ακούστηκε:** Ο πεπάσ των παλιοημερολογιτών.

Το λάθος: Τρία πουλάκια κάθονταν...

Το σωστό: Παλιοημερολογιτών.

► **Ακούστηκε:** Εδώσε και πήρε το ευχέλαιο αυτές τις μέρες.

Το λάθος: Ναι, στην Κορώνη βρέχει λάδι και στην Καλαμάτα σύκα...

Το σωστό: Οι ευχές, το ευχολόγιο ήθελε να πει, ποιος ξέρει...

► **Ακούστηκε:** Η ορθοπεδική σήμερα κάνει θαύματα...

Το λάθος: Γι' αυτό και συ την τσάκισες τη γλώσσα!

Το σωστό: Η ορθοπεδική...

► **Ακούστηκε:** Ηρθαμε δεύτεροι μεταξύ των πρώτων...

Το λάθος: Καλά, εσένα σε χρειάζεται η στατιστική επιστήμη.

Το σωστό: Δεύτεροι και τα υπόλοιπα εκ του περυσίου.

ΜΙΚΡΑ ΓΛΩΣΣΙΚΑ

ΤΑ ΜΑΡΓΑΡΙΤΑΡΙΑ

► **Ακούστηκε:** Η πλειοψηφία των αντικειμένων...

Το σχόλιο: Φαίνεται θα άρχισαν να ψηφίζουν και τα αντικείμενα!

Το σωστό: Η πλειονότητα...

► **Ακούστηκε:** Η κατάσταση προχώρα με χωρίς περιορισμούς...

Το σχόλιο: Αυτό μάλιστα, είναι λεκτικό κατόρθωμα!

Το σωστό: Χωρίς, σκέτο...

► **Ακούστηκε:** Εμείς θέλουμε να σας καθησιγάσουμε...

Το σχόλιο: Ποιος είπε ότι δεν υπάρχουν σήμερα γλωσσοπλάστες;

Το σωστό: Καθησυχάσουμε...

► **Ακούστηκε:** Ο απονεμπουμένος πρώην υπουργός...

Το σχόλιο: Χμ, μια απονομη σου χρειάζεται...

Το σωστό: Ο απονεμφθείς...

► **Ακούστηκε:** Πέντε διεκδικούν την κατασκευή του προαστικού...

Το σχόλιο: Αμάν πια, ας το μάθουν επιτέλους...

Το σωστό: Πρόαστιακός...

«Αυτό δεν σου αφορά!»

φθάρους μου προς αυτούς — οπότε πρέπει να βάλουμε και πρόθεση. Μα κοροϊκεύαμε ώρα; Όχι, να. Δεν είναι δικό σου τα παραδείγματα αυτά και εν τα διάλεξα τυχαία. Διαβάτε: «Η χρήση *αφορά* σε είναι λογόγρη και πιο προσηγμένη: [...] *αφορά* στους χειριστές της κυερνήσεως. Το *αφορά* στην περίπτωση αυτή διαφέρει την ανωνία και το *αποβλέπει* σε ή *αποσκοπώ* σε. Τώρα που έρχομαι να ημείνει *αποφράγμα* σε, μπορεί πια και το *σε* (όπως με τις προμήνι, εσένα κλπ.) δεν *αφορά* *εχωρά* τότε χειριστές του *Κι* (καρπύ το *σε*) εμφανίζεται συνημ και περισσότερο κοινή με: — *εργατικό τύπο*: πόσο «επισημο-εγκυβερνησεως», όποτε να απαιτούν προσηγμένη σύνταξη, με πόσο «καθημερινά» οι «εργατοί» να εις εμπνεύεται να απαιτεί; — *με*, πάντως: σκόλο στο σκεπώ, το μόνο από τα νεότερα λεξο-Φορέα, Κρησά, Εβρώμα-ισμοί εμπνεύστη στη σύνταξη με απών την επιχειρηματολογία η προσεχιακή διαπίστωση, που δίκαια και την αντικειμενικά, τον ανθρώπινο, ότι «σήμερα *επιναίρεται* σε», δεν τον κάνει άρροστο την «κανονικότητα» έστω μπορεί να χρησιμοποιείται και κατά την κριτική διαλαδί, *επιναίρεται* φρονίστε όμως γ' αυτό πριν το μάτι, να βιάσει τη μαχητική», ότι «η χρήση *αφορά* σε σημαίνει: «Όσο πιστό...» με άλλο. Κανένας δεν θα επινα να διακρίνει αν η επίθεση, λά «κατάγει από μακριά, από ου κυβερνητικούς χειρισμούς, και γι' αυτό, να θέμα αποέντικτο στην πορεία του *ε* — ζύλιε ή να μη βάλει *σε*. Ποδό-ια, παιζόμε και εσώ, σιο γλωσ-επί φωνήη πάντοτε απ' την ακά του ομάδα.

ης Η. Χάρης είναι εμπνεύστη εκδόσεων και μεταφραστής.

Οδηγοί σωστοί χρήσης

6

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ ΣΕ -ως ΚΑΙ Ο ΠΛΗΘΥΝΤΙ ΟΥΔΕΤΕΡΟΥ ΟΜΟΡΡΙΖΩΝ ΕΠΙΘΕΤΩΝ

- ▶ **αεροπορικώς** (επίρρημα)
Το καλοκαίρι, που τα πλοία είναι συνήθως γεμάλα, **προτιμούν να ταξιδεύουν αεροπορικώς**.
- ▶ **αεροπορικά** (επίθετο)
Το γαμήλιο δώρο των γονέων της νύφης στο ήταν δύο **αεροπορικά** εισιτήρια για τη Νέα Υόρκη.
- ▶ **ενδεχομένως** (επίρρημα)
Δεν πήρα καμιά συγκεκριμένη απάντηση στις ερωτήσεις παιδιού μου, διότι **ενδεχομένως** προσπαθούσε να καταλάβει τι πραγματικά ήθελα να ακούσω.
- ▶ **ενδεχόμενα** (επίθετο)
Είναι δύσκολη απόφαση. Πρέπει να είμαστε έτοιμοι να αντιμετωπίσουμε όλα τα **ενδεχόμενα** προβλήματα.
- ▶ **επομένως** (επίρρημα)
Δεν έχει προετοιμαστεί πακέτα για τις εξετάσεις επομένως, δεν έχει πολλές πιθανότητες επιτυχίας.
- ▶ **επόμενα** (επίθετο)
Το θέμα έχει πάρει μεγάλες διαστάσεις, γι' αυτό θα επόμενα...

Το λέμε σωστά; Το γράφουμε σωστά;

Λέβιν και Σπυρίδης έχουν μια γραμμή με τους γραμματικούς φίλους
Της Ανταγγιστοπούλου / Διά Μανουσίου-Γεωργίου

7

ΖΕΥΓΗ ΟΜΟΡΡΙΖΩΝ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΩΝ ΣΕ -α ΚΑΙ ΣΕ -ως ΜΕ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΗ ΣΗΜΑΣΙΑ

- ▶ **αδιάκριτα**
χωρίς διακριτικότητα, χωρίς ευγένεια
Φέρεται τόσο **αδιάκριτα**, που ανοχλεί τους πάντες.
- ▶ **αδιακρίτως**
χωρίς εξαίρεση
Μπορούν όλοι να πάρουν μέρος στο διαγωνισμό χορού, **αδιακρίτως** ηλικίας.
- ▶ **άμεσα**
(τροπ.) χωρίς να μεσολαβήσει κάποιος ή κάτι
Δε χρειάζεται να μεσολαβήσεις εσύ· **συνανοήθηκα άμεσα** με τον υπεύθυνο.
- ▶ **αμέσως**
(όμοιον.) τώρα, γρήγορα
Ηρώ: **αμέσως** μόλις του τηλεφώνησα.
- ▶ **απλά**
με απλό τρόπο, με απλότητα
Μιλώ πολύ **απλά** και έτσι τον καταλαβαίνουν όλοι.
- ▶ **απλώς**
μόνο
Δεν έχω τίποτα· είμαι **απλώς** κουρασμένη.
- ▶ **άτακτα**
πολύ υφαίστο, θαυμάσιο

X/Y μεταβλητές {-a/-os} ως διαφορετικές γραμματικές κατηγορίες

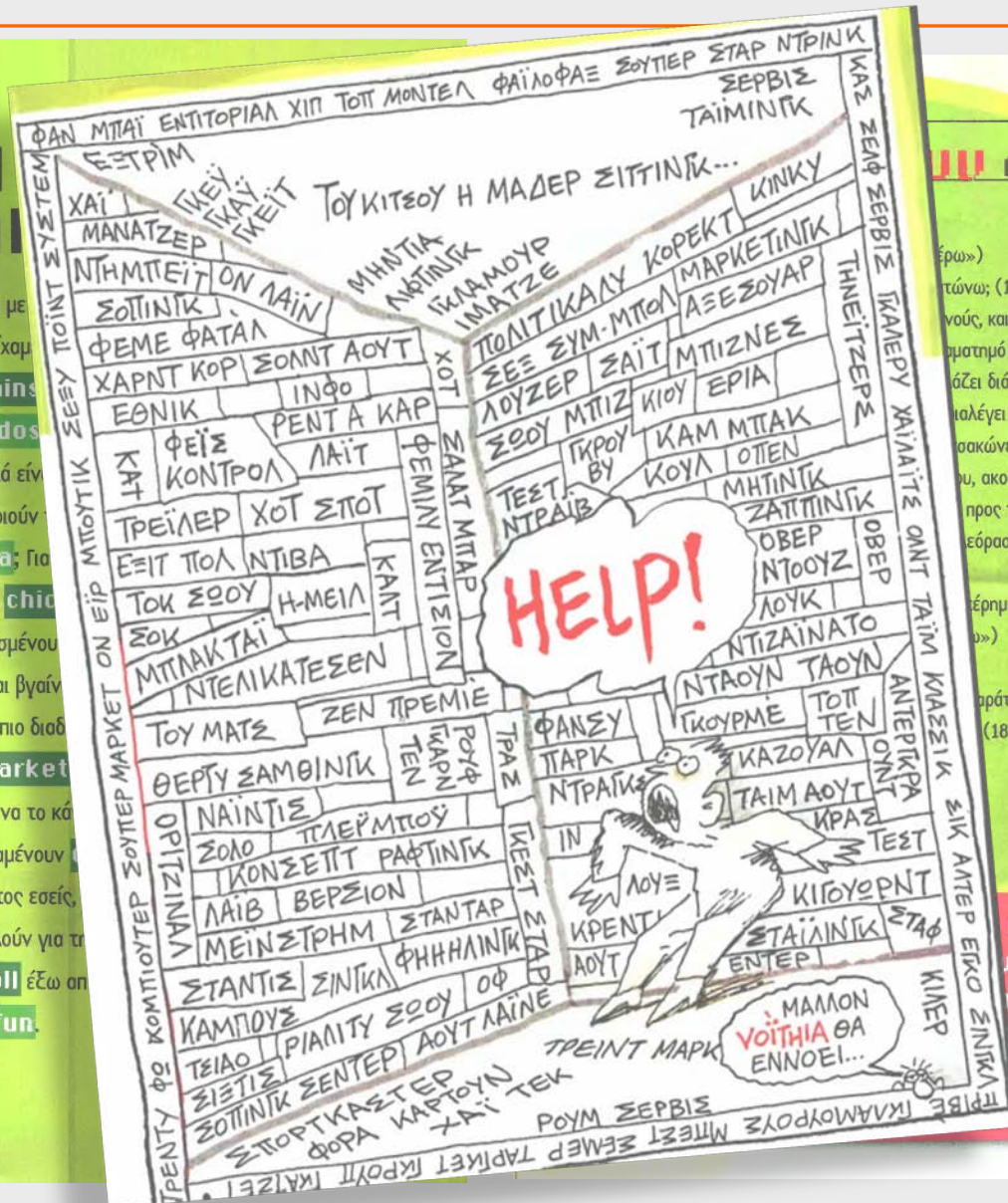
X/Y μεταβλητές {-a/-os} με διαφορετικές σημασίες

Έμμεσες διορθωτικές οδηγίες (Μετρό Feb. 1, 2000)

ΟΜ ΕΛΛΙ

Αποφασίσαμε να ασχοληθούμε με
είναι πολύ **trendy** θέμα. Είχαμ
χάνεται η γλώσσα μας; Η **main**
παίρνετε; θα πάθουμε **overdos**
μπορεί να είναι **heavy** αλλά είν
είναι η γλώσσα που χρησιμοποιούν
showbiz και των **media**. Για
μιλάς και καλά ελληνικά. Είναι **chic**
glamour. Δείτε τους καλεσμένου
προσπαθούν **too much** και βγαίν
το **Internet** έχει γίνει το πιο διαδ
ακόμα και η επιστήμη τού **market**
των σωστών ελληνικών. Πώς να το κά
'00s, αλλά τα ελληνικά παραμένουν
Target group τού θέματος εσείς,
φιλόλογοι...**live**, που μας μιλούν για τ
Ακόμα: τι έδειξε το **exit poll** έξω απ
Το **party** αρχίζει. **Have fun**.

THE ΔΙΝΑΣ ΓΙΑΝΝΑΡΟΥ

Οι λέξεις:

- έρω»
- τώνω; (17 «δεν Ξέρω»)
- νούς, καινοτόμος, τρανταχτός (23 «δεν Ξέρω»)
- αματημό (22 «δεν Ξέρω»)
- όζει διάθεση γρήγορα (14 «δεν Ξέρω»)
- παλέγι το σωστό τρόπο (8 «δεν Ξέρω»)
- ασκάνεται (18 «δεν Ξέρω»)
- ου, ακούει τους άλλους (17 «δεν Ξέρω»)
- προς τα πού θέλω να πάω (10 «δεν Ξέρω»)
- εόραση, μένω σπίτι (11 «δεν Ξέρω»)
- έρημα (15 «δεν Ξέρω»)
- »)
- αράτσα (6 «δεν Ξέρω»)
- (18 «δεν Ξέρω»)

η θάλασσα...
μα είναι να
ποχή που
λούμε, ανα-
δια γλώσσα.

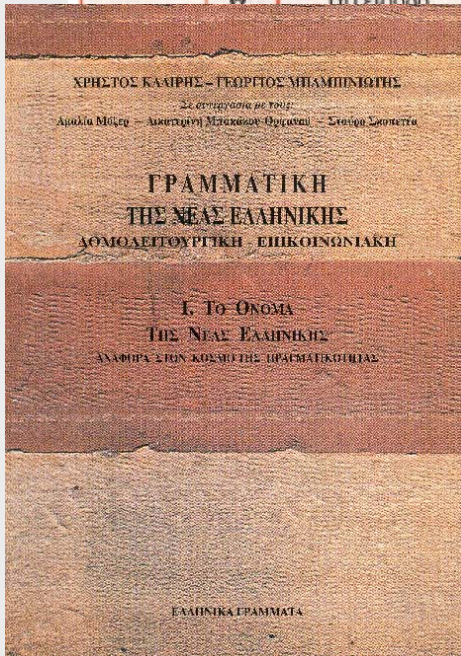
σ. 177

Ρύθμιση ή περιγραφή;

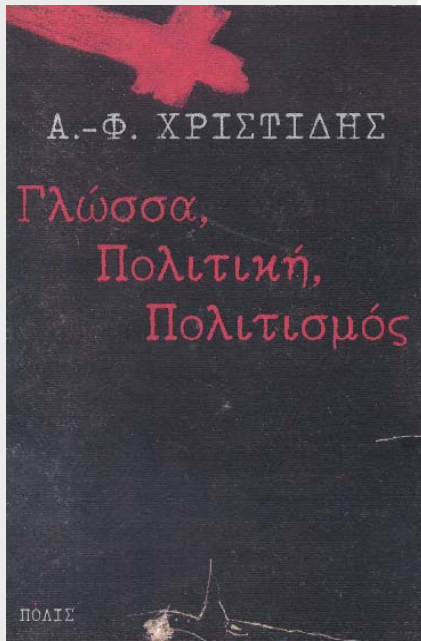
18. ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΤΗΣ ΚΛΙΣΗΣ ΤΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ

ΤΡΙΚΑΤΑΛΗΚΤΑ									
		ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός				
		ονομαστική	αιτιατική	γενική	ονομαστική	αιτιατική	γενική		
ΙΟΣΟΣ.	Α	(ο) φίλο	φίλο	φίλ	φίλ	φίλ	φίλ	φίλ	φίλ
	Θ	(ο) άνθρωπο -ς	άνθρωπο -ο	ανθρώπ -ου	άνθρωπ -οι	άνθρώπ -ους	ανθρώπ -ων	άνθρώπ -ων	εισοδ -ών
		(η) εισόδο	εισόδο	εισοδ	εισοδ	εισοδ	εισοδ	εισοδ	εισοδ
ΔΙΚΑΤΑΛΗΚΤΑ									
		ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός				
		αιτιατική	γενική	ονομαστική	αιτιατική	γενική			
		κανόνα	κανόνα	κανόν	κανόν	κανόν	κανόν	κανόν	κανόν
		ταμιά	ταμιά	ταμί	ταμί	ταμί	ταμί	ταμί	ταμί
		εργάτη -ο	εργάτη -ο	εργάτ	εργάτ	εργάτ	εργάτ	εργάτ	εργάτ
		φοιτητή	φοιτητή	φοιτητ	φοιτητ	φοιτητ	φοιτητ	φοιτητ	φοιτητ
		αποστολέα	αποστολέα	αποστολ	αποστολ	αποστολ	αποστολ	αποστολ	αποστολ
		σελίδα	σελίδα	σελίδ	σελίδ	σελίδ	σελίδ	σελίδ	σελίδ
		θάλασσα -ο	θάλασσα -ς	θάλασσ	θάλασσ	θάλασσ	θάλασσ	θάλασσ	θάλασσ
		βρύση	βρύση	βρύσ	βρύσ	βρύσ	βρύσ	βρύσ	βρύσ
		πρόσωπο	πρόσωπ	πρόσωπ	πρόσωπ	πρόσωπ	πρόσωπ	πρόσωπ	πρόσωπ
		ξέφωτο	ξέφωτ	ξέφωτ	ξέφωτ	ξέφωτ	ξέφωτ	ξέφωτ	ξέφωτ
		ποσό -ο	ποσ	ποσ	ποσ	ποσ	ποσ	ποσ	ποσ
		ψωμί	ψωμι	ψωμι	ψωμι	ψωμι	ψωμι	ψωμι	ψωμι
		λάθος	λάθ	λάθ	λάθ	λάθ	λάθ	λάθ	λάθ
		γαλατά	γαλατά	γαλατά	γαλατά	γαλατά	γαλατά	γαλατά	γαλατά
		βαρκάρη	βαρκάρη	βαρκάρη	βαρκάρη	βαρκάρη	βαρκάρη	βαρκάρη	βαρκάρη
		παππού	παππού	παππού	παππού	παππού	παππού	παππού	παππού
		καναπέ	καναπέ	καναπέ	καναπέ	καναπέ	καναπέ	καναπέ	καναπέ
		μαμά	μαμά	μαμά	μαμά	μαμά	μαμά	μαμά	μαμά
		αλεπού -ο	αλεπού -ο	αλεπού	αλεπού	αλεπού	αλεπού	αλεπού	αλεπού
		λέξη	λέξη	λέξη	λέξ	λέξ	λέξ	λέξ	λέξ
		σώμα	σώμα	σώμα	σώμα	σώμα	σώμα	σώμα	σώμα
		κρέας	κρέας	κρέα	κρέα	κρέα	κρέα	κρέα	κρέα
		καθήκον	καθήκον	καθήκον	καθήκον	καθήκον	καθήκον	καθήκον	καθήκον
		δέσιμο	δέσιμο	δεσίμα	δεσίμα	δεσίμα	δεσίμα	δεσίμα	δεσίμα

-ως

Ρύθμιση ή περιγραφή;

Στους συνοπτικούς πίνακες υπ' αρ. 18, 19 της κλίσης των ονομάτων, ως αποκλειστική εκδοχή της κλίσης της λέξης λέξη στη γενική, δίνεται ο τριτόκλιτος τύπος λέξεως. Ο μαθητής (όχι μόνο ο ελληνόφωνος αλλά και ο ξένος στον οποίο –ταυτόχρονα– απευθύνεται η φιλόδοξη αυτή γραμματική) θα πρέπει να μάθει –προκαταρκτικά– ως μόνη εκδοχή γενικής για λέξεις αυτού του είδους τη «λόγια» γενική σε -εως. Τι γίνεται όμως με την άλλη εκδοχή: λέξη/λέξης; Θα πρέπει κανείς να φτάσει στην υποσημείωση (!!)

14 της σελ. 23 για να πληροφορηθεί την ύπαρξη της διπλοτυπίας λέξη/-ης, -εως. Μια ακόμα αναφορά στη διπλοτυπία αυτού του είδους γίνεται στη σελ. 68, και θα χρειαστεί να φτάσουμε στον πίνακα της σελ. 118 για να βρούμε, επιτέλους, τις δύο εκδοχές γενικής σε ειρηνική συνύπαρξη (λέξης/λέξεως). Δεν θα ήθελα να επιμείνω στο αυτονόητο: ότι τέ-

Ορισμοί: Correctives and permissives

A **corrective** is a **directive speech act** of a **metalinguage-to-language direction of fit** that has the following form:

One should neither say nor write X [**prohibitive**];
one should say and write Y [**normative**],
because Z [**explicative**]

A **permissive** is a **directive speech act** of a **metalinguage-to-language direction of fit** that has the following form:

One may say or write X and/or Y [**normative**],
provided that C [**conditional**],
because Z [**explicative**]

Correctives in the Greek press (Nov. 99- Jan. 2000)

Lexicon: 98 (20%)

- foreign words: 30 (6.1%)
  - ▶ English loans: 24 (4.9%)
  - ▶ loans from other languages: 3 (0.6%)
  - ▶ loan transcriptions: 3 (0.6%)

- marked archaisms
- marked demoticisms
- translation errors
- [...]

Phraseology: 29 (5.9%)

- formulaic expr.: 21 (4.3%)
- ἀφορὰ (σε) [to concern / be about]: 8 (1.6%)

Semantics: 13 (2.7%)

- obscurity of learned/archaistic forms: 7 (1.4%) [...]

Morphology / Syntax: 199 (45.7%)

- violation of archaistic rules: 27 (5.5%)
- demotic adv. ending (-α): 29 (6%)
- stress mov. in declension: 25 (5.1%)
- imperative: 6 (1.2%)
- Greek-foreign compounds: 2 (0.4%)
- ▶ foreign word morphology: 1 (0.2%) [...]

Orthography: 75 (15.3%)

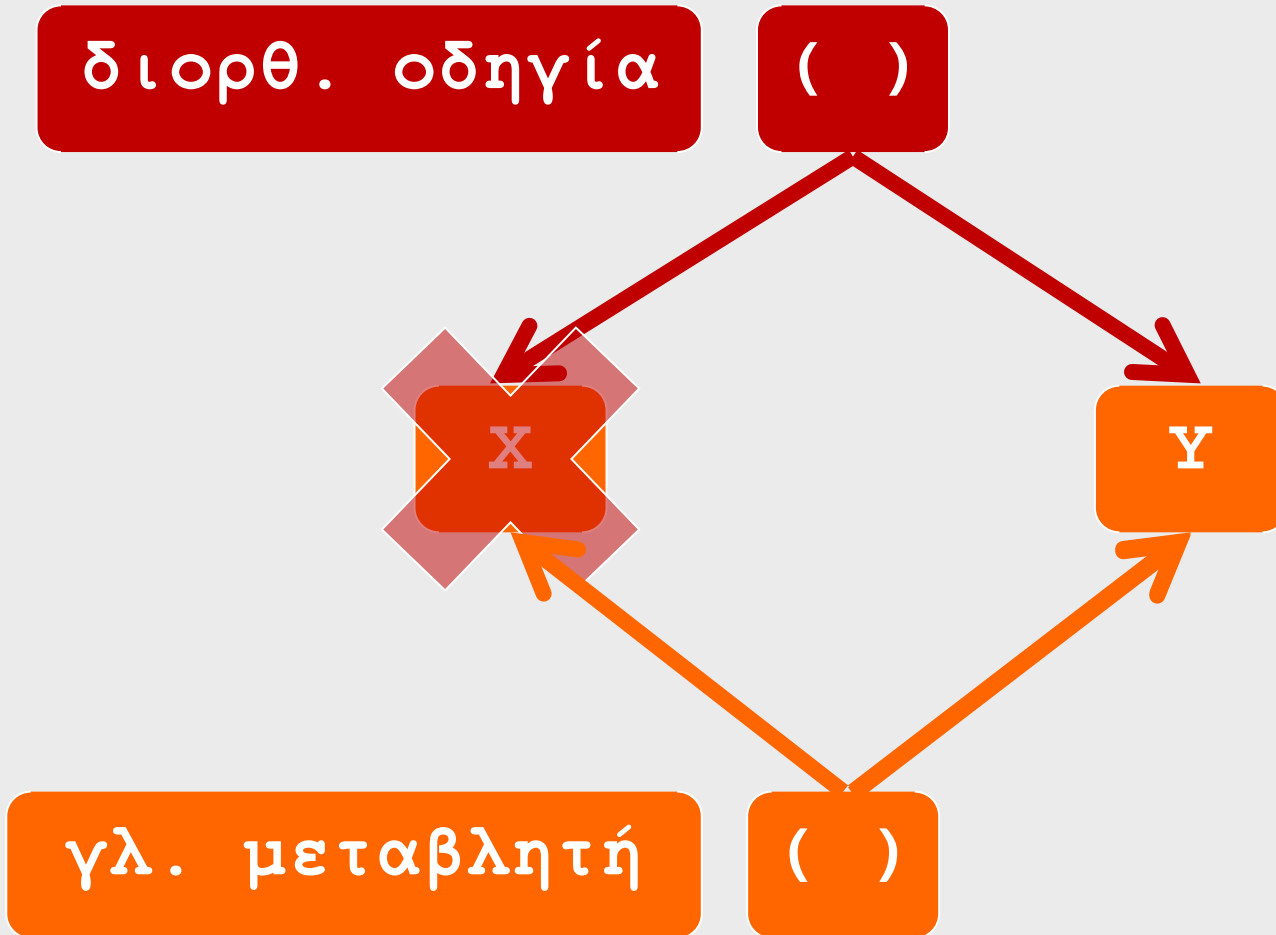
- for/against Roman script (in some registers): 3 (0.6%) vs. 10 (2%)
- loan transliteration: 7 (1.4%) [...]

loans: 62 (12.7%)

diglossia: 158 (32.2%)

Ρυθμιστική στάση: Διορθωτικές πράξεις

Β. Γλωσσικές στάσεις

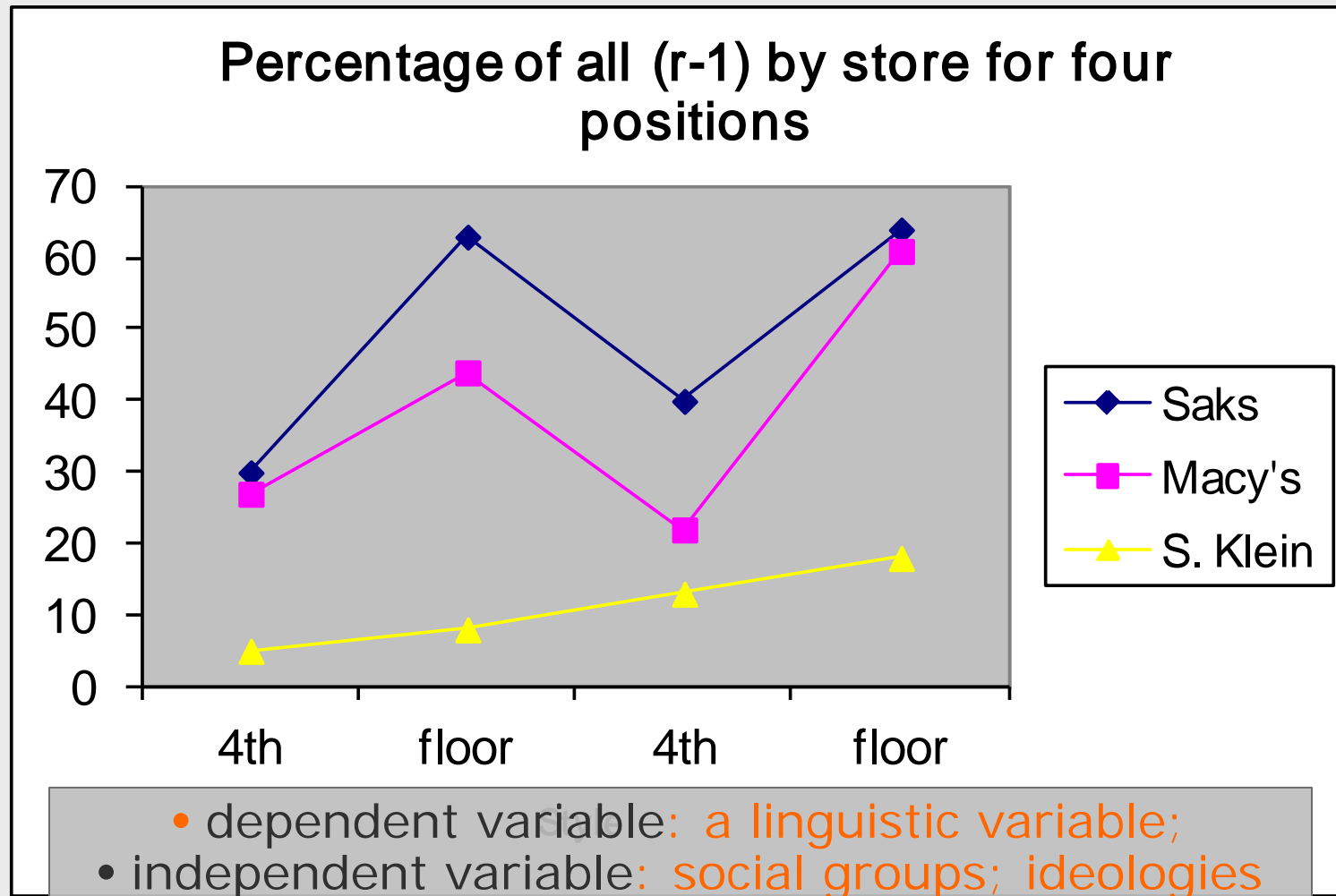
Γλωσσικές στάσεις

- » «Affect for or against a psychological object»(Thurstone, 1931)
- » «A learned disposition ot think, feel and behave towards a person or object in a particular way»(Allport, 1954)
- » «A construct, an abstraction ... an inner component of mental life ... [expressed in] stereotypes, beliefs, verbal statements or reactions, ideas and opinions, selective recall, anger or satisfaction» (Oppenheim, 1982)

- ▶ Γνωστικό (cognitive)
- ▶ Συναισθηματικό (affective)
- ▶ Βουλητικό (conative)

Ανεξάρτητη – εξαρτημένη μεταβλητή

W. Labov, "The Social Stratification of (r) in NY City Department Stores"

Εξαρτημένη – ανεξάρτητη μεταβλητή

Ανεξάρτητη μεταβλητή:

4 δίγλωσσοι διαβάζουν παράγραφο
στα αγγλικά και στα γαλλικά
= 8 παράγραφοι

Εξαρτημένη μεταβλητή:

Height, good looks, leadership,
sense of humour, likeability,
intelligence, religiousness, self-
confidence, dependability,
kindness, entertaining, ambitious,
sociable character

- Στις μελέτες μεταβλητότητας, εξαρτημένη είναι η γλωσσική μεταβλητή (ιδεολογία-στη-γλώσσα);
- Στις μελέτες γλωσσικών στάσεων, η γλωσσική είναι η ανεξάρτητη μεταβλητή (λανθάνει: ιδεολογία της γλώσσας).

Εναρμονισμένες αμφιέσεις (matched-guise)

» Οι Κύπριοι ομιλητές θεωρούν αυτούς που μιλούν την κοινή «περισσότερο

- > ελκυστικούς,
- > φιλόδοξους,
- > έξυπνους,
- > ενδιαφέροντες,
- > μοντέρνους,
- > φερέγγυους,
- > ευχάριστους,
- > μορφωμένους»

αλλά «όχι περισσότερο

- > ειλικρινείς,
- > φιλικούς,
- > ευγενικούς,
- > ούτε με περισσότερο χιούμορ»

A. Papapavlou, «Attitudes towards the Greek Cypriot Dialect: Sociocultural Implications» (1998)
matched-guise technique
(τεχνική εναρμονισμένων αμφιέσεων)

Εναρμονισμένες αμφιέσεις (matched-guise)

	ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΟ	Υ	Χ	F-RATIO / Z-TEST	P
ΚΥΡΟΣ	Ευφυΐα	4.79	4.78	Z=0.074	p>0.05
	Αυτοπεποίθηση	5.05	4.89	F188, 194=1.78	p<0.05
ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ	Φιλικότητα	3.69	4.54	Z=5.55	p<0.05
	Αξιοπιστία	4.47	4.87	F189, 196=1.42	p<0.05
	Προοδευτικότητα	2.81	4.45	F187, 195=1.39	p<0.05
	Καλή χρήση	4.43	4.82	F189, 195=1.44	p<0.05

Μαρία Αραποπούλου, «Δημοτική, καθαρεύουσα και οι στάσεις των νέων» (1998)

Εναρμονισμένες αμφιέσεις (matched-guise)

αποσπάσματα λόγου τριών διαφορετικών ομιλητριών που ζούν στην Ελλάδα (μιας ομογενούς από το Καζακστάν, μια Γαλλίδα και μιας Αλβανίδα) και οκτώ ομογενών Ποντίων από τις Δημοκρατίες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης

οι αξιολογητές «ήταν σε θέση να προσδιορίσουν σωστά την εθνική ταυτότητα των ομιλητριών»

«οι ομιλήτριες από την Αλβανία και την πρώην Σοβιετική Ένωση κρίθηκε ότι έχουν χαμηλή μόρφωση και κατώτερο επάγγελμα και στην πατρίδα τους και εδώ», αξιολόγηση που δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα.

οι αξιολογητές δεν θα επιθυμούσαν κοινωνικές ή εργασιακές σχέσεις με καμία από τις τρεις ομιλήτριες

περισσότερο θετικά αξιολογήθηκε η Γαλλίδα ομιλήτρια, με δεύτερη στη σειρά προτιμήσεων τη Ρωσίδα και τελευταία την Αλβανή

οι οκτώ Πόντιοι ομιλητές, επειδή έγιναν αντιληπτοί ως «ομογενείς» (θετικό γνώρισμα), αξιολογήθηκαν ως σύνολο θετικότερα

οι αξιολογητές δήλωσαν ότι θα τους προσλάμβαναν στη δουλειά τους, αλλά μόνο σε κατώτερες θέσεις εργασίας.

Εναρμονισμένες αμφιέσεις: φοιτητικές εργασίες

ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΕΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΟΠΙΚΗΣ ΔΙΑΛΕΚΤΟΥ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΑΓΙΟ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΩΤΙΚΗΣ ΔΙΑΛΕΚΤΟΥ

Η παρουσίαση που ακολουθεί είναι μια ανεπίσημη έκθεση της διαδικασίας που ακολούθησα για την υλοποίηση της έρευνας, καθώς και των αποτελεσμάτων της. Στόχος της έρευνας αυτής είναι αυτής είναι να επιβεβαιώσει ή να διαψεύσει την υπόθεση ότι η χρήση διαλέκτου διαδραματίζει κάποιο ρόλο στο χαρακτηρισμό ενός ατόμου. Αφορά λοιπόν ιδεολογίες, αντιλήψεις και στερεότυπα γύρω από την γλώσσα.

Στην Ελλάδα έχουν πραγματοποιηθεί κάποιες μελέτες γύρω από τις ιδεολογίες και τις στάσεις απέναντι στη γλώσσα. Ο Ευάγγελος Κουρδής με τη διδακτορική διατριβή του «Θεσσαλικό ιδίωμα: γλώσσα και ιδεολογία»¹ αποπειράται να δείξει εάν εμφανίζονται στερεότυπες αντιλήψεις και ιδεολογίες στην αξιολόγηση ατόμου που κάνει χρήση του θεσσαλικού ιδιώματος. Επίσης ο Αντρέας Παπαπαύλου με τη μελέτη του «Attitudes towards the Cypriot dialect: sociocultural implications»² αποπειράται να διαπιστώσει την ύπαρξη στερεότυπων αντιλήψεων σχετικά με τη χρήση της κοινής και της Κυπριακής διαλέκτου.

Η δική μου μελέτη γλωσσικών στάσεων αποπειράται να εξετάσει τις συμπεριφορές και τις αντιλήψεις απέναντι στη χρήση της διαλέκτου της κομόπολης μου (Άγιος Κωνσταντίνος Φθιώτιδας) και της χρήσης της κοινής νέας ελληνικής (ΚΝΕ). Σκοπός να ελεγχώ εάν επηρεάζονται αυτοί που τις ακούνε στη διατύπωση γνώμης και την αξιολόγηση τους.

ΤΕΧΝΙΚΗ

Η τεχνική που ακολούθησα είναι αυτή των *matched guise* (εναρμονισμένες αμφιέσεις). Ο καναδός κοινωνικός ψυχολόγος William Lambert ανέπτυξε μια πειραματική μέθοδο, η οποία ονομάζεται μέθοδος των εναρμονισμένων αμφιέσεων [*matched guise technique*] (Lambert

¹ «Θεσσαλικό ιδίωμα: γλώσσα και ιδεολογία», Από τα κοινωνικά σημεία στη γλωσσική ιδεολογία, Ευάγγελος Κουρδής, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας, 2007

² «Attitudes towards the Cypriot dialect: sociocultural implications», Andreas N. Papapavlou, University of Cyprus, 1996

Matched – Guised

Έρευνα – Μεθοδολογία

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε με τη μέθοδο των εναρμονισμένων αμφιέσεων (*matched – guised technique*). Επιλέχθηκε ένα κείμενο το οποίο ήταν δημοσιοποιημένο σε διαδικτυακό μέσο ενημέρωσης, και υπεβλήθη σε γλωσσική επεξεργασία, έτσι ώστε να παρουσιάζει δυο μορφές Α και Β. Η μια μορφή (Α), ήταν πλούσια με λόγια στοιχεία, φέρνοντας το κείμενο πιο κοντά στη χρήση της καθαρεύουσας, Η δεύτερη μορφή (Β) περιελάμβανε λιγότερα λόγια στοιχεία και ήταν ουσιαστικά, γραμμένο στη δημοτική.

Οι μεταβλητές που λήφθηκαν υπ' όψιν ήταν κατ'εξοχήν γλωσσικές, και αφορούσαν:

- καταλήξεις πρωτόκλιτων και τριτόκλιτων ουσιαστικών (π.χ. κυβερνησης/κυβερνησεως)
- καταλήξεις επιρρημάτων σε –ως

Το δείγμα της έρευνας αποτελούταν από τριάντα (30) άτομα, ανεξαρτήτου ηλικίας, κοινωνικής θέσης ή επαγγέλματος. Τους ζητήθηκε να ακούσουν τα δυο αποσπάσματα, και ύστερα να τα αξιολογήσουν, αρχικά ως προς την πολιτική ιδεολογία την οποία θεωρούν ότι αντιπροσωπεύει το καθένα (αριστερή, κεντρική, δεξιά), και έπειτα να αξιολογήσουν τον εκάστοτε εκφωνητή, ως προς το κύρος (εκπαίδευση, αυτοπεποίθηση) και την αλληλεγγύη του (φιλικότητα, αξιοπιστία, προοδευτικότητα). Αξίζει να αναφερθεί, ότι ανάμεσα στα δυο αποσπάσματα, είχαν παρατεθεί *honeys*, που σκοπό είχαν να αποπροσανατολίσουν τα υποκείμενα της έρευνας και να μην υποψιαστούν ότι ουσιαστικά εξετάζονται για το ίδιο κείμενο.

Οι ερωτήσεις στις οποίες κλήθηκαν να απαντήσουν, ήταν οι εξής:

- Πιστεύετε ότι το απόσπασμα που μόλις ακούσατε ήταν αντιπροσωπευτικό αριστερής, κεντρικής ή δεξιάς πολιτικής ιδεολογίας;
- Πως θα αξιολογούσατε τον εκφωνητή ως προς το επίπεδο της εκπαίδευσης του;

Αντιληπτική διαλεκτολογία (Weijnen, Rensink, Preston κ. ά.)

- » Πώς «καθημερινοί άνθρωποι» (folk) αξιολογούν τις διαλεκτικές διαφορές μεταξύ γειτονικών περιοχών
- » Ποια γλωσσικά γεγονότα είναι περισσότερο προφανή (salient) στην κοινή αντίληψη
- » **Preston**: η «λαϊκή (folk) γνώση» μελετάται αυτόνομα ($\neq$ διαλεκτολογία / πολιτισμική γεωγραφία)
  - ▶ Κάτοικοι των ΗΠΑ ταξινομούν περιοχές στην κλίμακα 1-4 (ίδιο $\leftrightarrow$ ακατανόητα διαφορετικό)
  - ▶ Ορίζουν διαλεκτικές περιοχές σ' ένα λευκό χάρτη, ονομάζουν τη διάλεκτο της περιοχής και δίνουν παραδείγματα
  - ▶ Προβαίνουν σε αξιολογήσεις **σωστού** ή **ευχάριστου** λόγου

Αντιληπτική διαλεκτολογία (Preston)

Hawaiian Perceptions of U.S. Dialect Distribution

39

- ικανοποιεί συνθήκη αναπαράστασης
- χαρτογραφεί ατομικές αλλά και συλλογικές αντιλήψεις
- ικανοποιεί συνθήκη συσχέτισης:

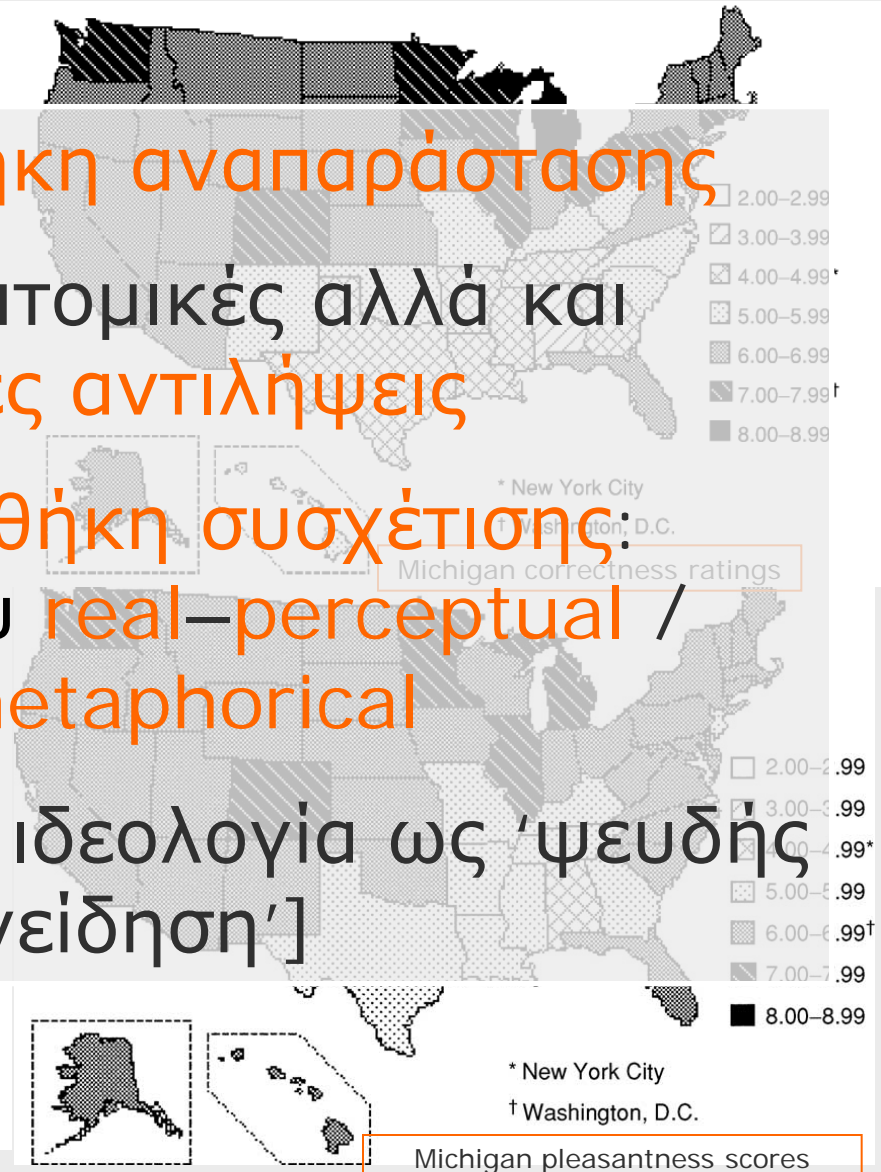
αντίθεση μεταξύ *real-perceptual* / *literal-metaphorical*

▶ [προϋπόθεση: η ιδεολογία ως 'ψευδής συνείδηση']

Figure 2.15: A Texas respondent's perception of US dialects

Figure 2.16: A California respondent's perception of US dialects

Αντιληπτική διαλεκτολογία: αναλογίες

Ιδεολογίες-στη-γλώσσα

«Οι πρόωρες εκλογές αποτελούν κατά κανόνα **προνομίαν** της **κυβερνώσης** πλειοψηφίας. Το **κυβερνών** κόμμα, δηλαδή η ηγεσία του, κρίνει ότι η πολιτική συγκυρία είναι **υπέρ αυτού**. Οδηγεί, λοιπόν, τους πολίτες στις κάλπες προδικάζοντας ότι, **υπό** τις συγκεκριμένες συνθήκες, θα εξασφαλίσει εκλογική νίκη και συνεπώς μια νέα τετραετία. Ο μύθος **δηλοί** ότι πρόωρες εκλογές **έχομε** **μόνον** όταν οι **προκαλούντες** την έκτακτη αναμέτρηση έχουν τη βεβαιότητα της νίκης. Και μένει η σκηνοθεσία. Ο συνταγματικός νομοθέτης έχει προνοήσει να είναι δύσκολη η προσφυγή στις κάλπες **προώρως**, προτού δηλαδή λήξει η τετραετία για την οποία εκλέγεται η Βουλή και σχηματίζεται κυβέρνηση **στηριζόμενη** στην κοινοβουλευτική πλειοψηφία. **Εν τούτοις** οι **κυβερνώντες επικαλούμενοι**, λ.χ., την ανάγκη να γίνουν λεπτοί χειρισμοί σε εθνικό θέμα προσφεύγουν στις κάλπες και κατά κανόνα κερδίζουν [...]».

Σταύρος Ψυχάρης, «Μηδενική βάση» [Κύριο άρθρο], *Το Βήμα* 5/10/08

Ιδεολογίες-στη-γλώσσα: Υπολειμματική διμορφία στον Τύπο

1. Ελεύθερη Ώρα
Ελεύθερος
2. Απογευματινή
Αδέσμευτος Τύπος
Ελεύθερος Τύπος
3. Αυριανή
Έθνος
Ελευθεροτυπία
Τα Νέα
4. Αυγή
5. Ριζοσπάστης

καθαρεύουσα

δημοτική

Χατζησαββίδης, *Ελληνική γλώσσα και δημοσιογραφικός λόγος* (1999)

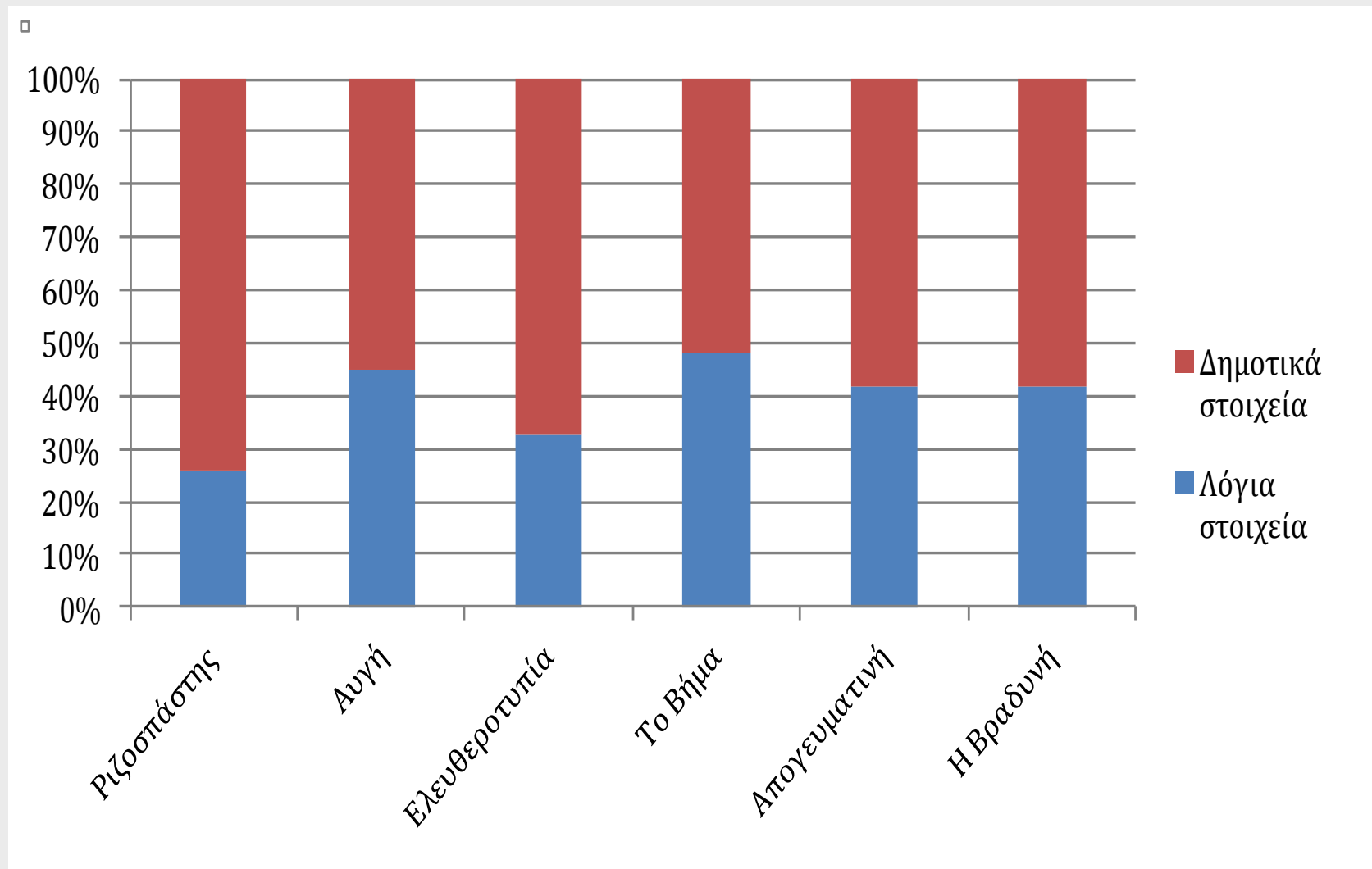
Ο άξονας
αριστεράς-δεξιάς
συμπίπτει
(μερικώς) με τον
συμβολικό άξονα
δημοτικής-
καθαρεύουσας

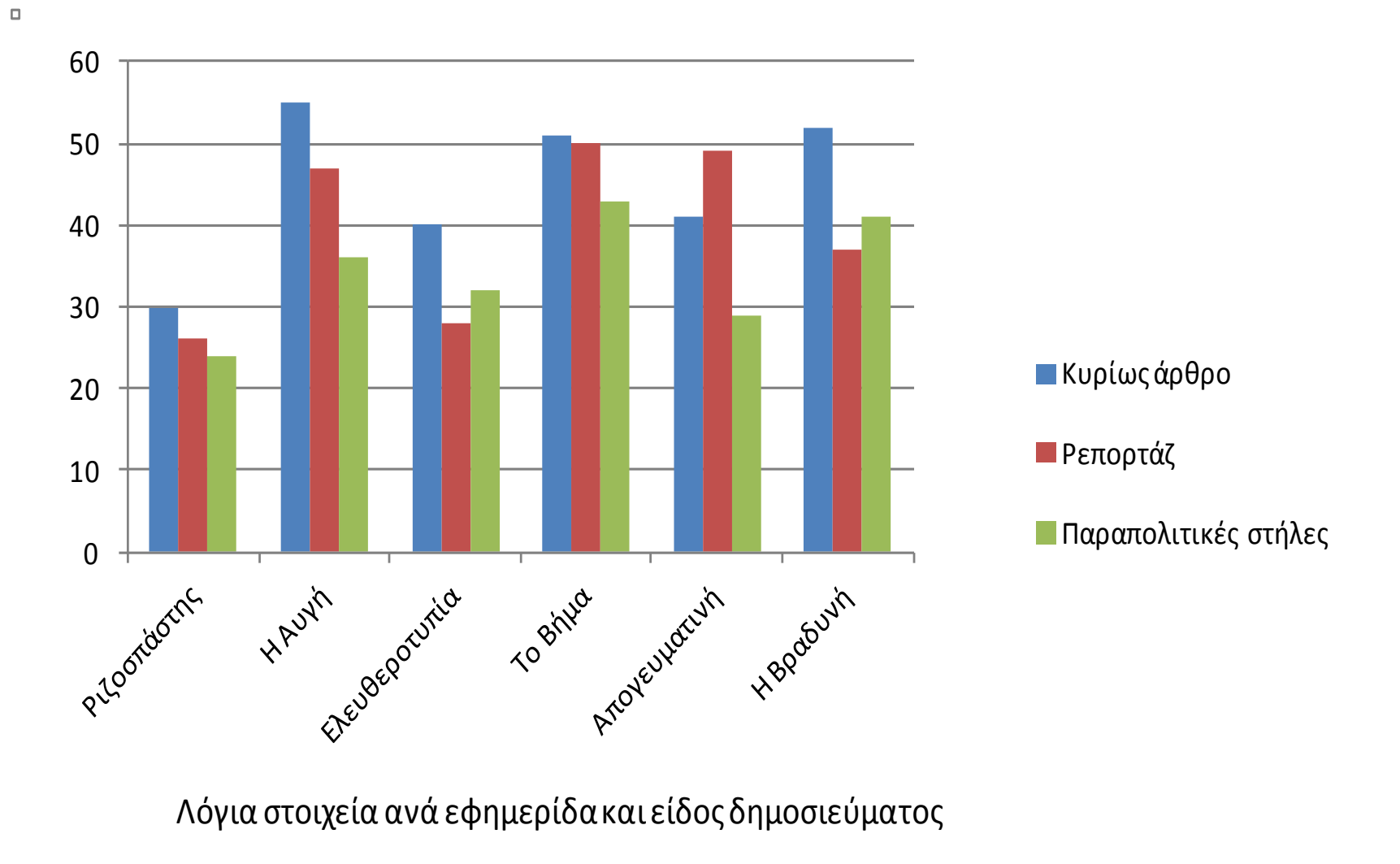
» Μορφολογική ποικιλία

- ▶ επιρρήματα -α/-ως
- ▶ συμφωνικά συμπλέγματα: -χτ-φτ-στ- / -χθ-φθ-σθ-, ορίστηκε/ορίσθηκε
- ▶ συμφωνικά συμπλέγματα χθες/χτες
- ▶ τονισμός γενικής με /χωρίς αναβιβασμό, π.χ. δημοσίων / δημόσιων
- ▶ παθητικός αόριστος -ηκα, -ηκαν / -η, -ησαν
- ▶ κατάληξη γενικής -α/-ος, π.χ. μήνα/μηνός
- ▶ κατάληξη γενικής -εα/-εως, π.χ. εισαγγελέα / εισαγγελέως
- ▶ κατάληξη γενικής -ης/-ους, π.χ. αδαή/αδαούς.
- ▶ κατάληξη γενικής πρώην τριτόκλιτων -ης/-εως, π.χ. κυβέρνησης/κυβερνήσεως

1. Υπολειμματική διμορφία στον Τύπο (Κόλλια κ.ά. 2013)

1. Υπολειμματική διμορφία στον Τύπο (Κόλλια κ.ά. 2013)

Πρόστιμα σε όσους καταστρέφουν την Γλώσσα

1) Το πρότεινε το βράδυ της Κυριακής στην εκπομπή του κ. **Αγγελου Σακκέτου** ("Τηλεώρα") ο επίκουρος καθηγητής της Λατινικής Φιλολογίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών κ. **ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΤΟΥΡΛΙΔΗΣ**: Να επιβάλλονται ποινές και να πληρώνουν ΠΡΟΣΤΙΜΑ όλοι οι ραδιοτηλεοπτικοί σταθμοί, των οποίων οι συντάκτες καταστρέφουν την Ελληνική Γλώσσα ή χρησιμοποιούν ξένες λέξεις, ενώ υπάρχουν οι αντίστοιχες ελληνικές (millepianti - χιλιετία, σπόνσορας - χορηγός κ.λ.π.)

- Δεν είναι δυνατόν εμείς στα Πανεπιστήμια να κάνουμε αγώνα για να μάθουν τα παιδιά σωστά Ελληνικά και να έρχονται κάτι δημοσιογράφοι που χαλάνε σε μερικά δευτερόλεπτα από την τηλεόραση ό,τι εμείς φιάχνουμε με κόπο, κατέληξε ο κα-

θηγητής Τουρλίδης. 2) **ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΚΑΙΡΙΑ** και για να δείτε πώς καταστρέφεται η Ελληνική Γλώσσα από τους αγράμματους επώνυμους: Ο συμπαθέστατος **Γύφτος** (και Ιεχωβάς) τραγουδιστής **ΚΩΣΤΑΣ ΧΑΤΖΗΣ** μόλις συνέθεσε το εξής τραγουδάκι που περιέφερε αυτές τις ημέρες από καναλιού εις κανάλιον: "Μια νέα μπαίνει σε λίγες μέρες **ΧΙΛΙΕΤΗΡΙΔΑ** / του χρόνου πρόσφυγες θα μετακομίσουμε σε άλλη Πατρίδα"!!

ΔΗΛΑΔΗ, για να κάνει ομοιοκαταληξία ο κ. Χατζής, συγγέει την Χιλιετηρίδα με την **ΧΙΛΙΕΤΙΑ!**

Όσο για τα περί μετακομίσεώς μας σε άλλη πατρίδα, προφανώς ο Ιεχωβάς, στον οποίον πιστεύει ο κ. Χατζής, θέλει την Ελλάδα για τους λαθρομετανάστες...

Ελεύθερη Όρα
29/12/1999

Ιδεολογίες για τη γλώσσα. Μεταγλώσσα

Σ. Ι. Καργάκος για τη γλώσσα των νέων (Αλαλία, 1985)

«Ο μάγκας του σήμερα χρησιμοποιεί [διάφορους] όρους για να εκφράσει την αλιθιότητα του, τη τεξομαλική του ανωριμότητα, τον επικοινωνιακό και ηρωτικό ελιτισμό» (σ. 20). «Οι νέοι μας – συχνά ο τρόπος έκφρασής τους είναι αποτέλεσμα της γλωσσικής τους πενίας και της αδυναμίας τους να εκφράσουν σωστά τις σκέψεις τους τόσο στον προφορικό όσο και στο γραπτό λόγο» (σ. 29). «Οι νέοι μας – έχουν 1000 λέξεις, αλλά χρησιμοποιούν μόνο 200» (σ. 109). «Οι νέοι μας, όπως ακρωτηριάζουν τις προτομές των ηρώων, όπως βεβηλώνουν ιερούς χώρους και μνημεία, έτσι ακρωτηριάζουν και βεβηλώνουν και τη γλώσσα μας» (σ. 109).

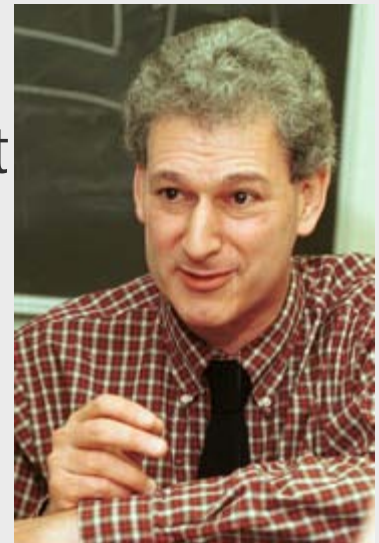
Ιδεολογίες για τη γλώσσα. Μεταγλώσσα

- » «την μία και αιώνια ελληνική γλώσσα πρέπει να την βλέπουμε ως αισθητικό κατόρθωμα της ψυχής και του πνεύματος του λαού μας». (Καθημερινή 28.1.95, 12)
- » «την αναγκαιότητα επαναφοράς του πολυτονικού συστήματος, απαραίτητου και για την στοιχειώδη επανασύνδεση της σημερινής με τις παλαιότερες μορφές της μακραίωνης ενιαίας ελληνικής γλώσσας». (Καθημερινή 16.6.94, 12)
- » τα ελληνικά είναι «εννοιολογική» γλώσσα σε αντίθεση με όλες τις άλλες γλώσσες που είναι «σημειολογικές» (διάφορες πηγές)

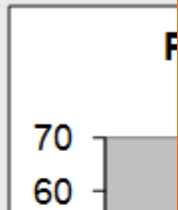

"But I do not address myself only to articulated beliefs that are incorrect or contemptible. I should clarify that ideologies about language, or linguistic ideologies, are any sets of beliefs about language articulated by the users as a rationalization or justification of perceived language structure and use. [...] [I]n certain areas the ideological beliefs do in fact match the scientific ones, though the two will, in general, be part of divergent larger systems of discourse and enterprise".

Παραδείγματα και επεξηγήσεις

Παραδείγματα (1/9)

Παραδείγματα (2/9)

» Οι Κύπριοι
την κοινότητα

Παραδείγματα (3/9)

Ιδεολογίες
στη γλώσσα,
όχι για τη
γλώσσα

Παραδείγματα (4/9)

1. Ελεύθερη Ώρα
Ελεύθερος
2. Απογευματινή
Αδέσμευτος Τύπος
Ελεύθερος Τύπος
3. Αυριανή
Έθνος
Ελευθεροτυπία
Τα Νέα
4. Αυγή
5. Ριζοσπάστης

καθαρμένη
δημοτική

(μερικώς) με τον
συμβολικό άξονα
δημοτικής-
καθαρεύουσας

κανόνα προνομίαν
βερνών κόμμα,
λιτική συγκυρία είναι
λίτες στις κάλπες
μένες συνθήκες, θα
ιώς μια νέα τετραετία.
έχουμε μόνον όταν οι
ιση έχουν τη
ηνοθεσία.
ινοήσει να είναι
ισώρως, προτού
ρία εκλέγεται η Βουλή
μένη στην
ιτους οι κυβερνώντες
ίνουν λεπτοί
ουν στις κάλπες και

ιρθρο], Το Βήμα 5/10/08

5

Παραδείγματα (5/9)

Παραδείγματα (6/9)

Ιδεολογίες για τη γλώσσα (μεταγλωσσικές αναφορές)

Παραδείγματα (8/9)

- » «την μία και αιώνια ελληνική γλώσσα πρέπει να την βλέπουμε ως ανεξίτηλο κτήρισμα της ψυχής και του πνεύματος του λαού μας» (Καθημερινή 28.1.95, 12)
- » «την αναγκαιότητα επινοήσεων, απαραίτητου και για πολυτονικού συστήματος, απαραίτητου και για την στοιχειώδη επανασύνδεση της σημερινής με τις παλαιότερες μορφές της μακραίωνης ενιαίας ελληνικής γλώσσας». (Καθημερινή 16.6.94, 12)
- » τα ελληνικά είναι «εννοιολογική» γλώσσα σε αντίθεση με όλες τις άλλες γλώσσες που είναι «σημειολογικές» (διάφορες πηγές)

...για τη γλώσσα των νέων (1985)

φορους] όρους
τη τη
για σε οσιτισμό»
λώσσας
ους» (σ. 29). «Οι
είναι
ιας και
ούς και
στά τις
Τ. 2 για
πουλο,
ου γλωσσικού
2012 για 00 λέξεις,
γεννηθ
683.html) εί με το
ακρωτηριάζουν
ουν ιερούς
και βεβηλώνουν

Παραδείγματα: «Σε θέση μάχης»

4 ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ
Σε θέση μάχης για τη γλώσσα

Επιστολή Παπανδρέου προς τον Μπαλαντίο

Ευρύτατη διάσταση δόθηκε, από ελληνικής πλευράς στο θέμα που ανέκυψε με τις δηλώσεις του Γάλλου υπουργού για ευρωπαϊκές υποθέσεις κ. Αλέν Λαμασσό σχετικά με το γλωσσικό καθεστώς στην Ευρωπαϊκή Ένωση

«Να προστατεύσουμε την ελληνική γλώσσα»

Οστρακισμός Ελληνικής
 ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ, 3/1/95, σελ. 10

Η Ευρώπη χωρίς τη μητρική της φωνή

Από τον κ. Ιωάννη Μ. Αρβανίτη
 Ξαρχής ρωγμές επικίνδυνες για την εντογή του.

Η μητρική γλώσσα της Ευρώπης

17. 1. 95
Ευρώπη χωρίς μητρική γλώσσα

«Εκεί που ο Ευρωπαίος πάει να ειπεί "Δόξα σοι ο Θεός", για κάποιον, έστω, θετικά βήματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ακούγεται να ξεφωνίζει κατάπληκτος "Παναγιώ μου φτάσε!", παρατηρεί σε εκτενή επιστολή του ο κ. Ιωάννης Μ. Αρβανίτης (Δρ Σορβόνης, επίτ. σύμβουλος υπ. Παιδείας-Ζωγράφου), διότι «έτοιμα απήχηση αφήνει το ανήκουστο της Γαλλικής Προεδρίας για φήμιση στην Ε.Ε. της γλώσσας των μικροτέρων χωρών-μελών, μαζί και της Ελληνικής».

Εύλογη θεωρεί αυτή την έκρηξη ο επιστολογράφος, «καθότι η γλώσσα αποτελεί την καρδιά πολιτισμική και ζωτική ιδιαιτερότητα της ταυτότητας ενός λαού, στοιχείο καταστατικό για τη θεμελίωση της Ε.Ε. Ο φημιμένος λαός ξεπέφτει σε λαό "ειδύων αναγκών", β' κατηγορίας και χωρίς τη έκφραση και δράση, έτσι που στο

θεμελιονόμισμο ευρωπαϊκό οικοδόμημα να ανοίγουν εξαρχής ρωγμές επικίνδυνες για την εντογή του. Διδακτικός, και ο παρομοιακός λόγος των οικοδόμων στον Πλάτωνα (Νόμοι, 902Ε), κατά τον οποίο: "Στην κοινωνία μέσα ο μικρός έχει την ανάγκη του πιο μεγάλου και ο μεγάλος την ανάγκη του πιο μικρού, όπως για να χτιστεί στέρεος πύργος, όπως λένε οι οικοδόμοι, χρειάζεται το συνταίλων λίθων. Αλλά και νοητών πνευμάτων, οι νέ Γερμανοί, οι του "Η Αρβί, 1994 σύνολο τα κής παιδείας Ελληνικής

ομιλία της στην Ακαδημία Αθηνών (7/5/1991), κατέληξε τονίζοντας: "Η ελληνική Ιστορία θεμελίωσε την Ιστορία του δυτικού κόσμου. Και η μορφή της ήταν πολιτική".

«Αυτής της Ελλάδας, της πνευματικής τροφού της Ευρώπης, βλάθηκαν στις ημέρες μας κάποιον "Ευρωπαίον" ηγέτες να της καταπιέζουν τη φωνή, ώστε να μην ακούγεται

ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗ
 ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΑΠΟΨΗ

Οβελισμοί...

Την επιβάρυνση του κοινοτικού προϋπολογισμού επικαλείται ο Γάλλος υπουργός, που εμφανίζεται αποφασισμένος να οβελίσει την ελληνική γλώσσα (καθώς και

υ πώς θα λέγεται Ευρώπη;

Παραδείγματα: Ο φόβος της «λατινοποίησης»

Θα «λατινοποιηθεί»
η γλώσσα μας;

Μετά την διακήρυξη των σαράντα
Ακαδημαϊκών για τον κίνδυνο λατινο-
ποίησης του ελληνικού αλφαβήτου, την
ανησυχία του εκφράζει τώρα με
μνημά του και ο Σύνδεσμος Ιστο

Όχι λατινοποίηση της ελληνικής γραφής

Κρούσματα λατινοποίησης της ελληνικής γλώσσας

Κίνδυνος λατινοποίησης του ελληνικού αλφάβητου

ΟΙ ΑΘΑΝΑΤΟΙ ΚΑΤΑΓΓΕΛΟΥΝ...

*Η γλώσσα μας
λατινοποιείται!*

*Το μονοτονικό σύστημα προπομπός
της Λατινοποίησης της γλώσσας μας!*

Η Ακαδημία Αθηνών φρουρός της γλώσσας μας

Η διακήρυξις για τήν γλώσσα τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν

Δημοσιεύεται ἀκολούθως χωρίς καμμία περικοπή τό κείμενο τῆς ἐπισημοῦ Διακηρύξεως τῶν 40 Ἀκαδημαϊκῶν μας γιά τήν περιφρούρηση τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσας καί τοῦ ἀλφαβήτου.

ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ

Τόν τελευταῖο καιρό ἔχει ἀρχίσει νά ἐκδηλώνεται μία τάση νά ἀντικατασταθῇ τό **ἑλληνικό** ἀλφάβητο ἀπό τό **λατινικό**. Ἡ τάση αὐτή γίνεται φανερό κυρίως σέ κείμενα παραγόμενα ἀπό ἠλεκτρονικούς ὑπολογιστές –μέ χρηστες κρατικές ὑπηρεσίες ἀκόμη καί Α.Ε.Ι.– σέ κείμενα προβαλλόμενα ἀπό τήν τηλεόραση ἀλλά καί ἀπό σχετικές προτροπές ξένων ραδιοφωνικῶν σταθμῶν. Εἶναι χαρακτηριστικό ὅτι ἡ προσπάθεια αὐτή, ἡ ὁποία θά καταφέρῃ καίριο πλῆγμα κατά τῆς ἑλληνικῆς σκέλιτισμοῦ καί τῶν ἐν χρι ν' ἀπεκείμενο ἐ'Εθνικῆς

Διακήρυξις Ἀκαδημαϊκῶν γιά τό ἑλληνικό ἀλφάβητο

“Ἀνόσια καί ἀνόητη”, χαρακτηρισρίζουν σαράντα Ἑλληνες Ἀκαδημαϊκοί, κάθε προσπάθεια ἀντικατάστασεως τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου μέ τό λατινικό. Ἐξ ἀφορμῆς τῆς τάσεως ἡ ὁποία ἐμφανίζεται κατά κόρον σέ κείμενα παραγόμενα ἀπό ἠλεκτρονικούς ὑπολογιστές καί προβαλλόμενα ἀπό τήν τηλεόραση, τονίζουν ὅτι “εἶναι ἀδιανόητο νά δεχθοῦμε ὡς Ἑλληνες τήν μεταμφίεση τῆς γραφῆς μας μέ τήν κατάργηση πολλῶν γραμμάτων τῆς, πού δέν πέρασαν στό λατινικό ἀλφάβητο, καί μέ

Οἱ Ἀκαδημαϊκοί μας ἐξέδωσαν Διακήρυξη, τονίζοντας ὅτι “ἡ προσπάθεια αὐτή θά καταφέρῃ καίριο πλῆγμα κατά τῆς ἑλληνικῆς σκέψης καί ὅλων τῶν πτυχῶν τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, ἀλλά καί τῶν ἐν γένει ἀνθρωπιστικῶν σπουδῶν”. Καί καλοῦν τοῦς συνέλληνες “ν' ἀντιδράσουν γιά τήν πρόρριζα ἐξαφάνιση τῶν ἀνιέρων αὐτῶν σχεδίων”. Στήν αὐτή Διακήρυξη μνημονεύεται τό γεγονός ὅτι τό νέο αὐτό “συνονθύλευμα” χρησιμοποιοῦν ἀκόμη καί ἑλληνικές κρατικές ὑπηρεσίες καί Πανεπι-κείμε-στήν

Εκστρατεία για τη γλώσσα από 40 ακαδημαϊκούς

40 ακαδημαϊκοί ἀμύνονται τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου

Παραδείγματα: Ο φόβος της «λατινοποίησης»

«Δεν είναι απλό εργαλείο η γλώσσα. Είναι ο πολιτισμός μας, είναι η ιστορία μας, είναι η σκέψη μας, είναι η νοοτροπία μας, είναι η ταυτότητά μας. Πάνω από όλα η γλώσσα είναι αξία». [...]

«Τα greeklish είναι ο καλύτερος δρόμος αποξένωσης από την εικόνα της λέξης. Αυτό μπορεί οι νέοι άνθρωποι να το πληρώσουν ακριβά. Έχουμε ελληνικές γραμματοσειρές και μπορούμε, αξιοποιώντας το Διαδίκτυο και τα ηλεκτρονικά μέσα, να χρησιμοποιούμε τις ελληνικές γραμματοσειρές που έχουν το προτέρημα να δίνουν την εικόνα της λέξης, το οπτικό ίνδαλμα, και να μας συμφιλιώνουν με την ορθογραφία της λέξης και με τη σημασία της».

Μπαμπινιώτης: «Οι νέοι θα πληρώσουν ακριβά τα greeklish»

Τον κίνδυνο της «αποξένωσης» από την εικόνα των ελληνικών λέξεων επισήμανε ο καθηγητής της Γλωσσολογίας

ΔΗΜΟΣΙΕΥΘΗΚΕ: Κυριακή 12 Ιουνίου 2011

Παραδείγματα: «Όχι Greeklish, παρακαλώ!»

Χρυσουχος

οχι greeklish! παρακαλω. μα καλα μονο εγω σπαζομαι?:confused:

Ασε το μήνυμα σου (όχι greeklish παρακαλώ) και θα το δημοσιεύσω μόλις βρω τον απαραίτητο χρόνο να το διαβάσω και να σου απαντήσω άμεσα. Μερικές φορές όταν το

Η γνώμη σας

Όνομα (Απαραίτητο)

Email (Απαραίτητο)

Site, blog ή Facebook profile

Παρακαλώ σχολιάστε με ελληνικούς πεζούς χαρακτήρες, όχι greeklish.

Μην γράφετε με greeklish, προτιμήστε την ελληνική γραμματοσειρά! Για τους περισσότερους χρήστες η ανάγνωση μηνυμάτων με τέτοια γραφή είναι αρκετά δύσκολη και ακόμη περισσότερο κουραστική. Πολλές φορές μάλιστα θεωρείται προσβλητική. Στις μέρες μας δεν υπάρχουν προβλήματα ασυμβατότητας με την ελληνική γραμματοσειρά, όπως παλαιότερα, οπότε η χρήση greeklish είναι αδικαιολόγητη.

Παραδείγματα: «Όχι Greeklish, παρακαλώ!»

ΡΑΔΙΟ ΑΡΒΥΛΑ - Greeklish No More ! Μόνο Ελληνικά !

<http://www.youtube.com/watch?v=fyUEDkgs2qc>

«Αυτόνομες» vs. «ιδεολογικές» προσεγγίσεις στην ορθογραφία

» Εργαλειακά επιχειρήματα

- ▶ Υπεράσπιση: τεχνική αναγκαιότητα, ιδίως για Έλληνες του εξωτερικού, ευκολία
- ▶ Αντίρρηση: αναγνωσιμότητα, δεν υπάρχει πλέον ανάγκη των greeklish

» Αισθητικά επιχειρήματα – Ταυτότητα

- ▶ Υπεράσπιση: συμβολική αξία δήλωσης του Μέσου, διαφορετικότητα
- ▶ Αντίρρηση: *μια μορφή κακοποίησης της γλώσσας, διαχρονική σύνδεση γλώσσας και αλφαβήτου, εθνική υπερηφάνεια*

den to kanw apo antidrash, apo synh8eia, h taxyhtta ... alla epeidh mou fainetai pio computer-related. osoi asxolountai arketa xronia me tous H/Y 8a katalaboun ti ennow ...

Παραδείγματα: Παγκόσμια ημέρα ελληνικής γλώσσας

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

στο σχέδιο νόμου του Υπουργείου Εσωτερικών και Διοικητικής
Ανασυγκρότησης, με τίτλο «Καθιέρωση Παγκόσμιας Ημέρας
Ελληνοφωνίας και Ελληνικού Πολιτισμού»

Είναι γεγονός ότι ο Ελληνικός Πολιτισμός αποτελεί παγκόσμια κληρονομιά ανεκτίμητης αξίας. Συνεχίζει, δε, μέχρι και σήμερα, να συνιστά ζώσα κληρονομιά για το σύνολο της ανθρωπότητας, όχι μόνο σε αναφορά με το χτες και το σήμερα, αλλά και σε σχέση με το διηνεκές.

Αδιαμφισβήτητα, η Ελληνική γλώσσα συνιστά τον πυρήνα διάδοσης του Ελληνικού Πολιτισμού. Πρόκειται για μία από τις αρχαιότερες γλώσσες του κόσμου, ζωντανή, σφρηγηλή και άρρηκτα συνδεδεμένη με τη διάδοση του χριστιανισμού.

Η Ελληνική γλώσσα ομιλείται και γράφεται αδιάλειπτα για 4.000 και πλέον έτη, ενώ βρίσκεται σε διαρκή μέθεξη με την επιστήμη και τον πολιτισμό, προσδίδοντας, μάλιστα, στον Ελληνισμό πανανθρώπινη διάσταση, που τον μεταušώνει σε οικουμενικό αγαθό.

Ταυτόχρονα, διαθέτει μέγιστο εκφραστικό πλούτο και συνθετική δυνατότητα, ενώ, αναπαραγόμενη, συνεχίζει διαρκώς να εμπλουτίζεται, ακολουθώντας μία ατέρμονη διαδικασία εξέλιξης.

Άλλωστε, η δημιουργική συμβολή της και σε άλλα γλωσσικά ιδιώματα, κυρίως ευρωπαϊκά, σε συνδυασμό με την ανίχνευση ελληνογενών ριζών σχεδόν σε όλες τις γλώσσες του κόσμου, αποτελεί αδιάψευστο γεγονός, το οποίο η επιστήμη της Γλωσσολογίας έχει ήδη επιβεβαιώσει.

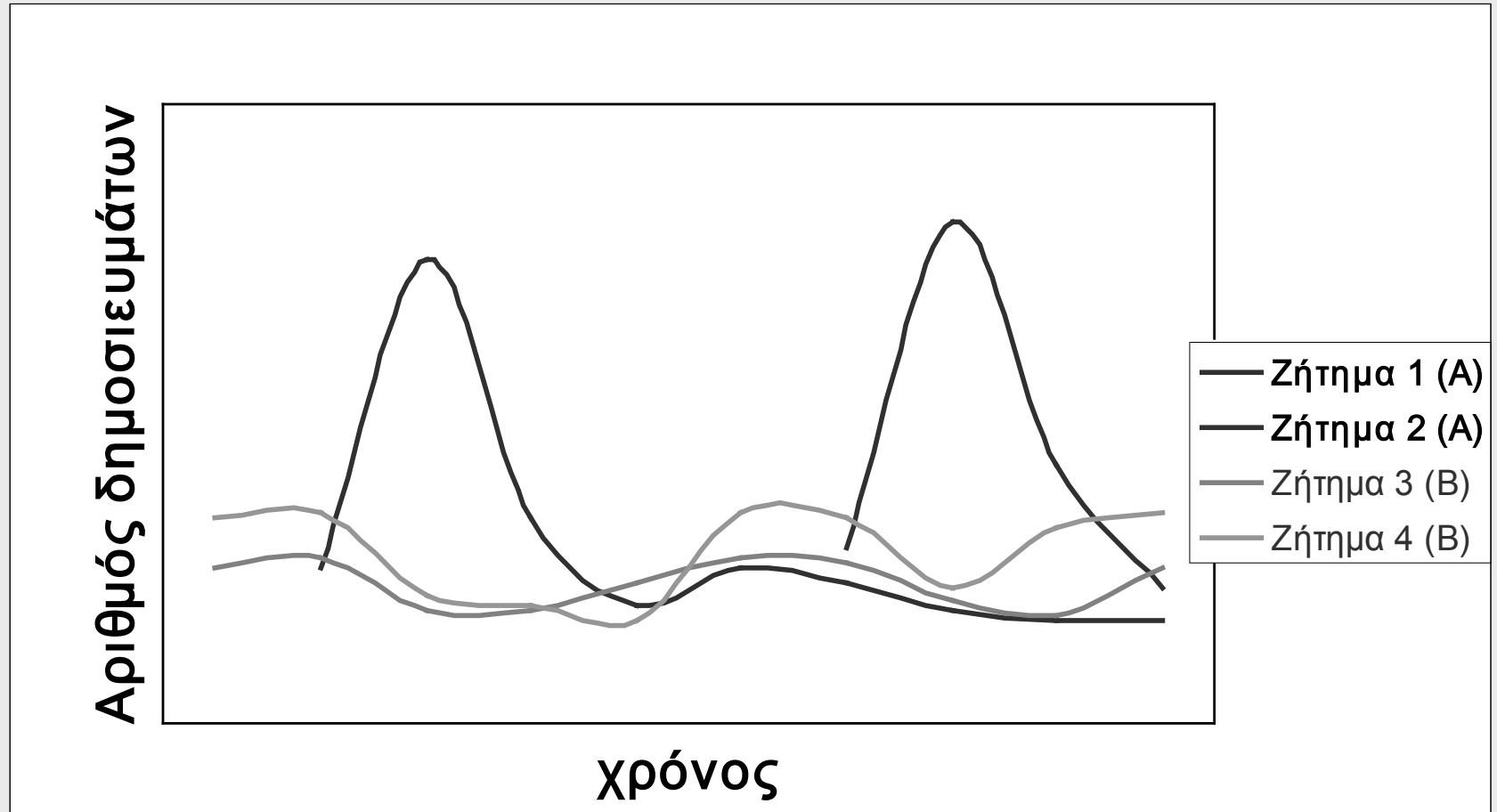
Σήμερα, η Ελληνική γλώσσα συνιστά τη μητρική γλώσσα 12 εκατομμυρίων ανθρώπων στην Ελλάδα και την Κύπρο. Ωστόσο, κυρίως όμως λόγω της μετανάστευσης, ομιλείται και σε χώρες υποδοχής ελληνοφώνων πληθυσμών, τόσο στην Ευρώπη, όσο και σε υπερπόντιες περιοχές του πλανήτη, όπως οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, ο Καναδάς, η Λατινική Αμερική, η Αυστραλία, κ.ο.κ.

Σύμφωνα δε με επίσημα απογραφικά στοιχεία, υπολογίζεται ότι ο αριθμός των ανθρώπων που ομιλούν την Ελληνική γλώσσα, είτε ως μητρική, είτε ως δεύτερη γλώσσα, ανέρχεται σε 25 εκατομμύρια άτομα.

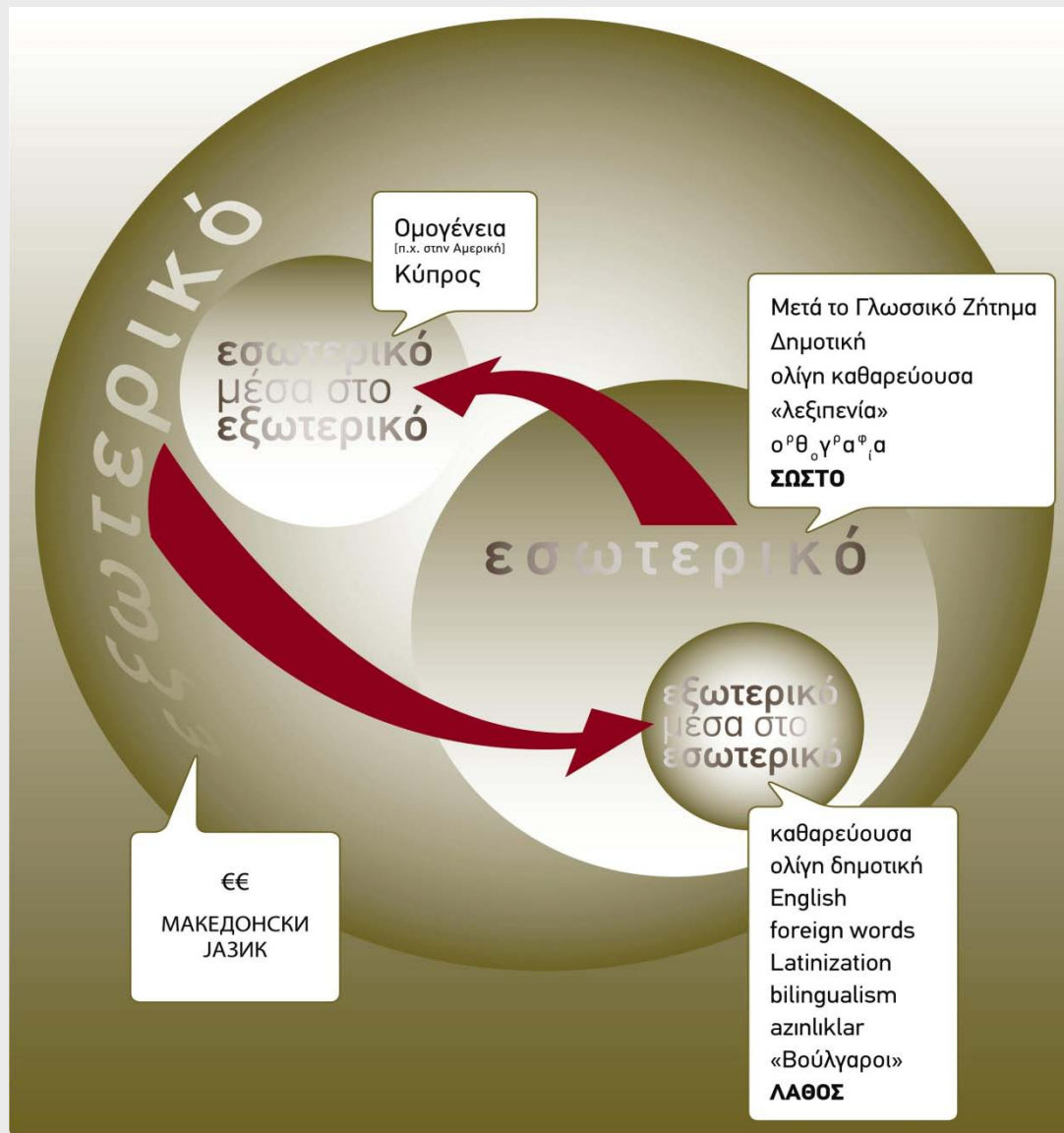
Γλωσσικά ζητήματα στον Τύπο (1976-2001)

1.	Τα αγγλικά «δεύτερη επίσημη γλώσσα»	ηθικός πανικός
2.	«Λατινοποίηση»	
3.	«Βούλγαροι» και Μπαμπινιώτης	
4.	«Μακεδονία», «σλαβομακεδονική» γλώσσα	
5.	«Καθεστώς πενταγλωσσίας» στην ΕΕ	
6.	«Λεξιπενία» των νέων (‘ευδοκίμηση’ and ‘αρωγή’)	
7.	Μεταπολιτευτικά ζητήματα [Διδασκαλία της αρχαίας, Καθιέρωση μονοτονικού, «Γλωσσικό Πρόβλημα»]	ζημονή
8.	Ξένες λέξεις, επίδραση αγγλικής, καθαρισμός	
9.	Μονοτονικό - πολυτονικό	
10.	Η ελληνική ως δεύτερη/ξένη – στο εξωτερικό	
11.	Διαγραμμένα / Λογοκριμένα [μειονότητες κλπ.]	
12.	Διάφορα	

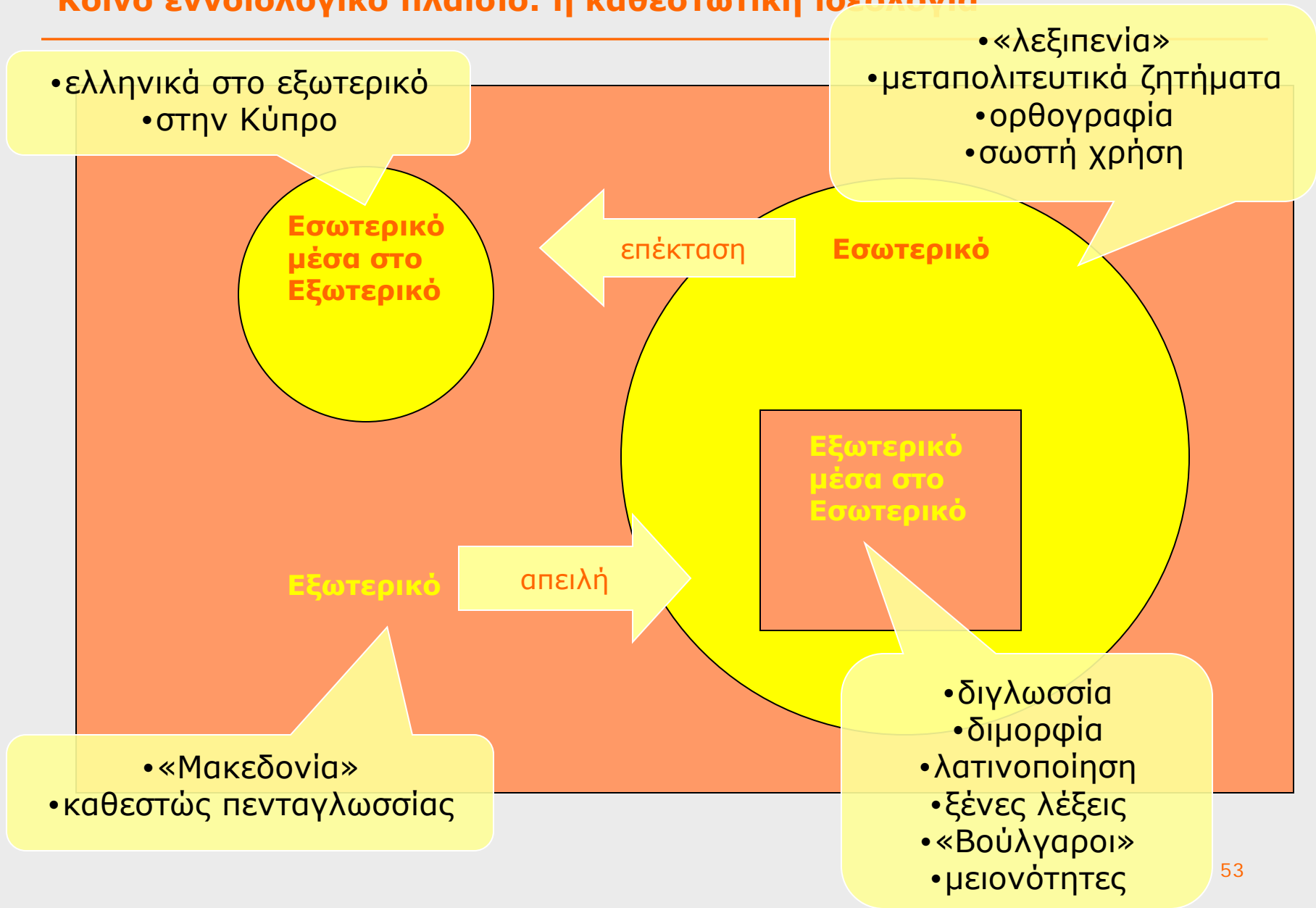
Δύο είδη ζητημάτων

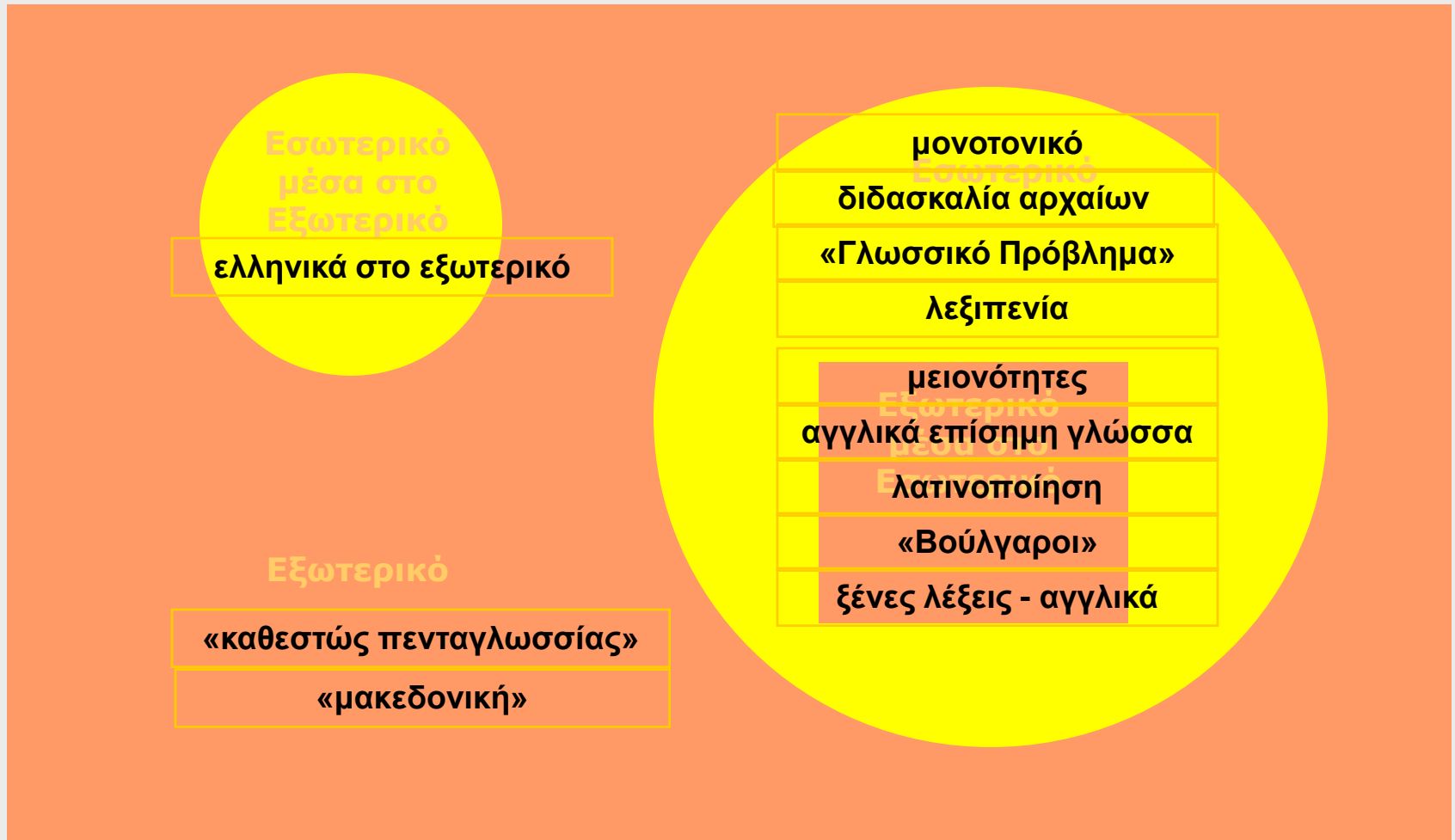
Γλωσσικά ζητήματα επί χάρτου

Κοινό εννοιολογικό πλαίσιο: η καθεστωτική ιδεολογία

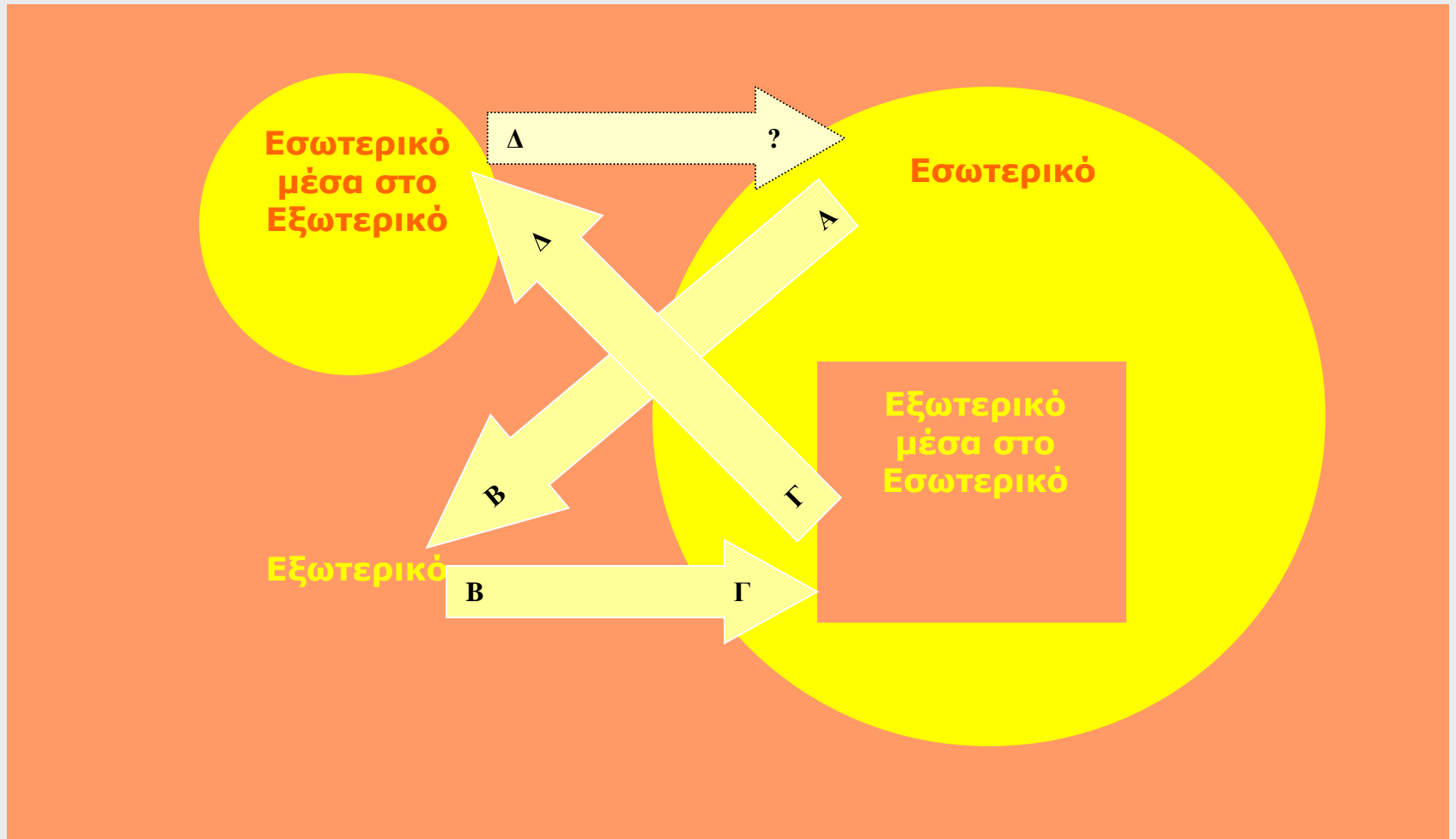

Μια μιντιακή αφήγηση

Μια μιντιακή αφήγηση

«Ηθικοί πανικοί»

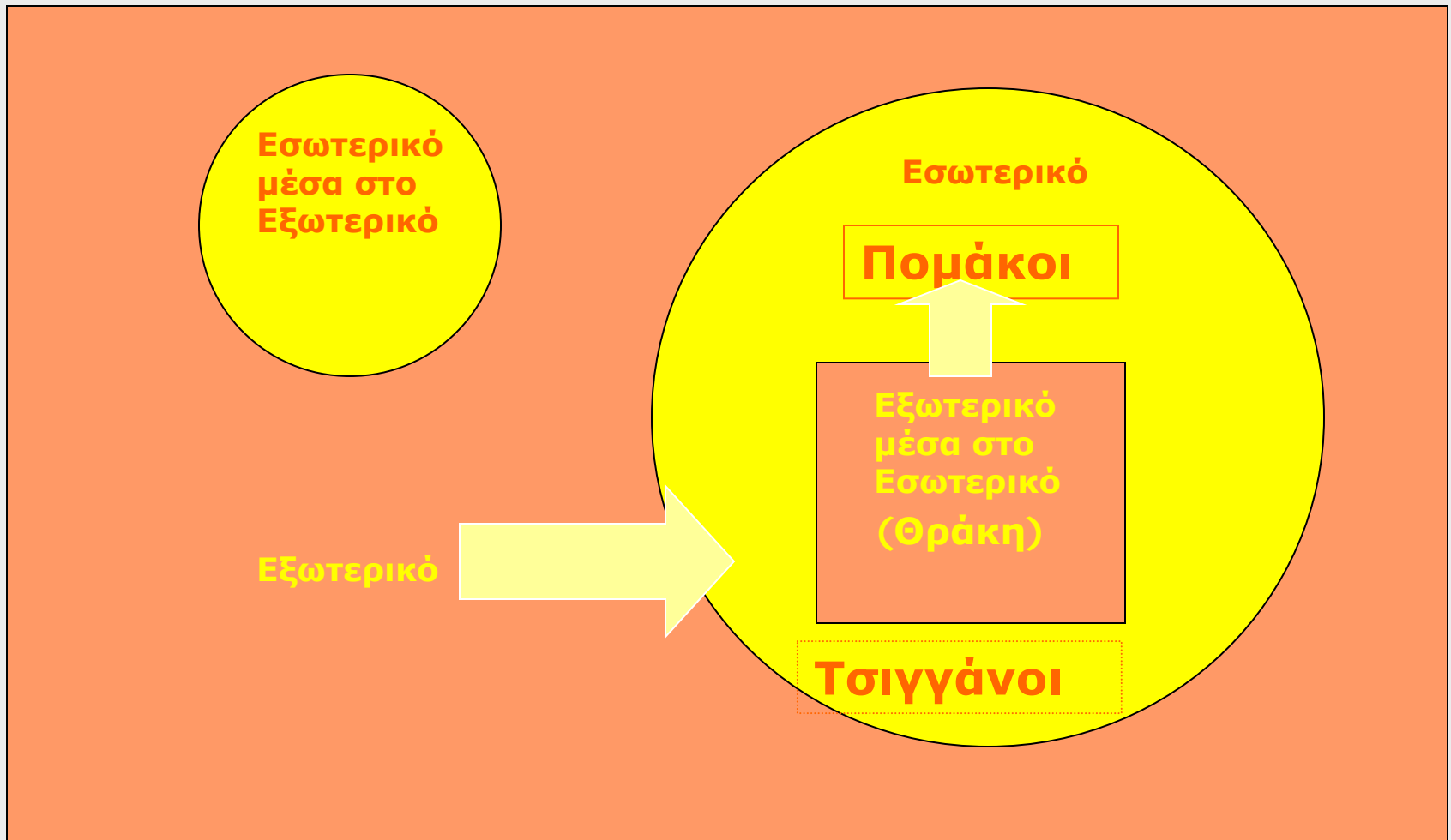

Μελέτες περίπτωσης: Θράκη και Κύπρος

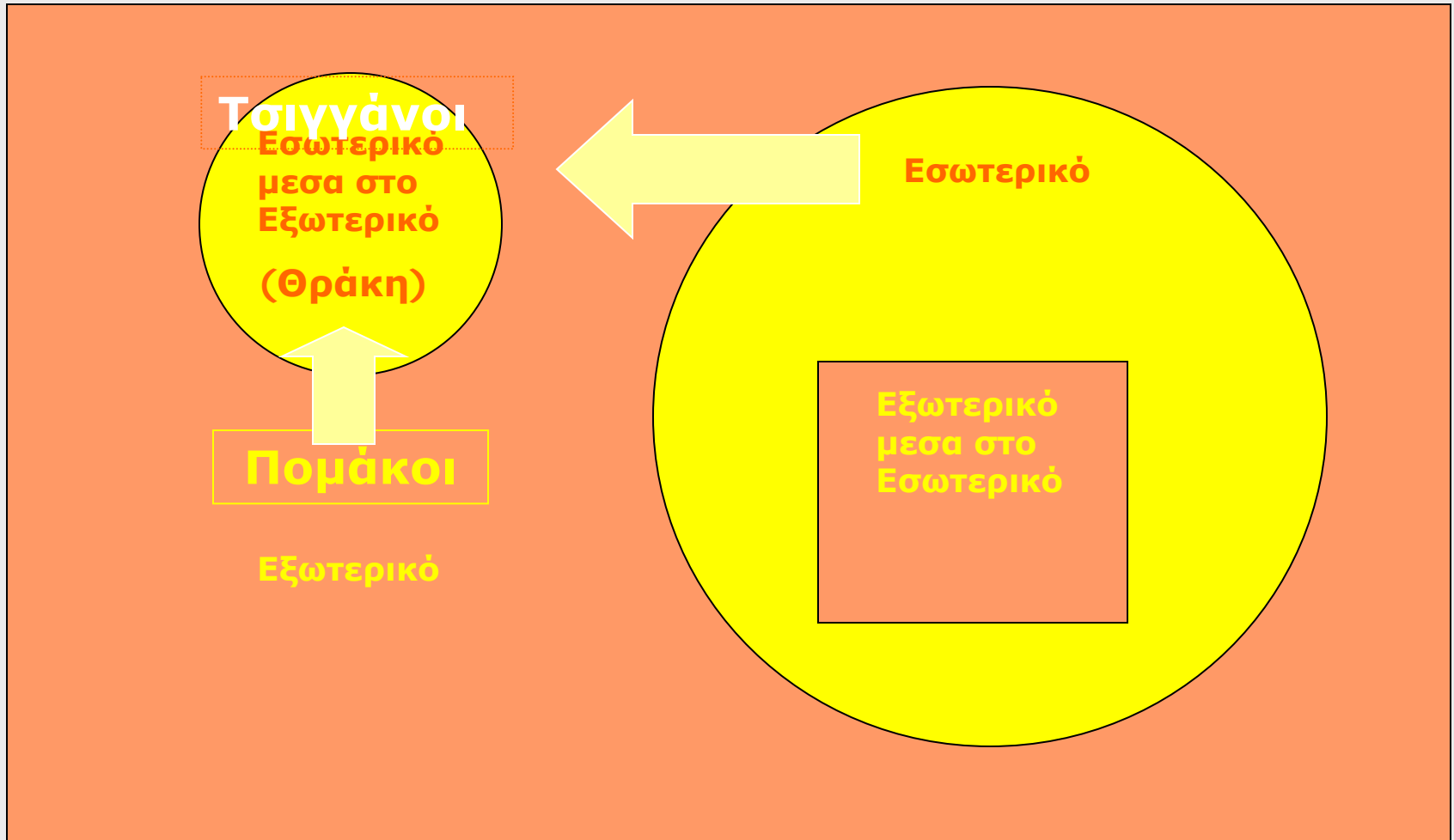
Η ελληνική εθνικιστική σκοπιά (Θράκη)

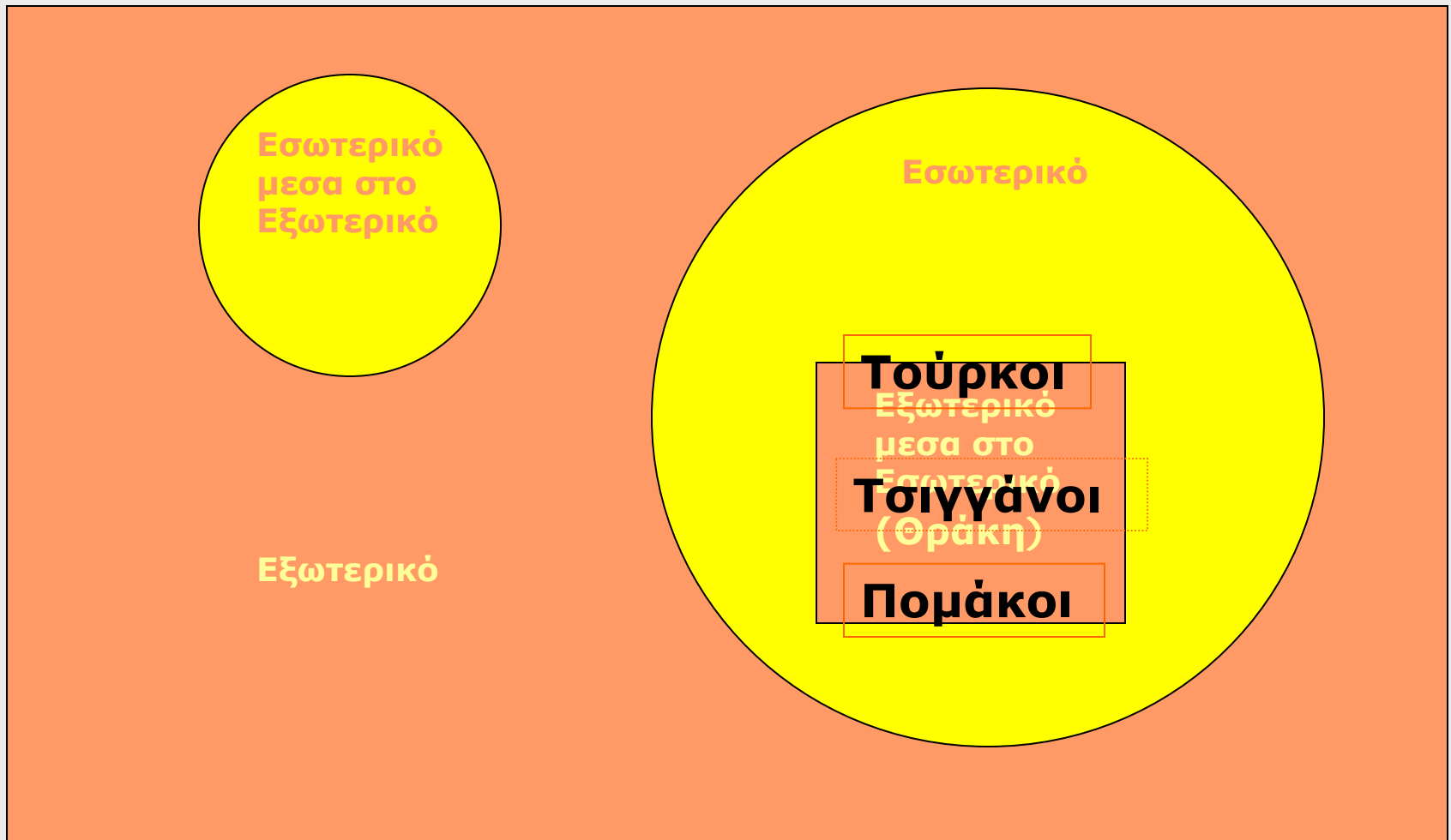
Η τουρκική εθνικιστική σκοπιά (Θράκη)

Η «διαπολιτισμική» σκοπιά (Θράκη)

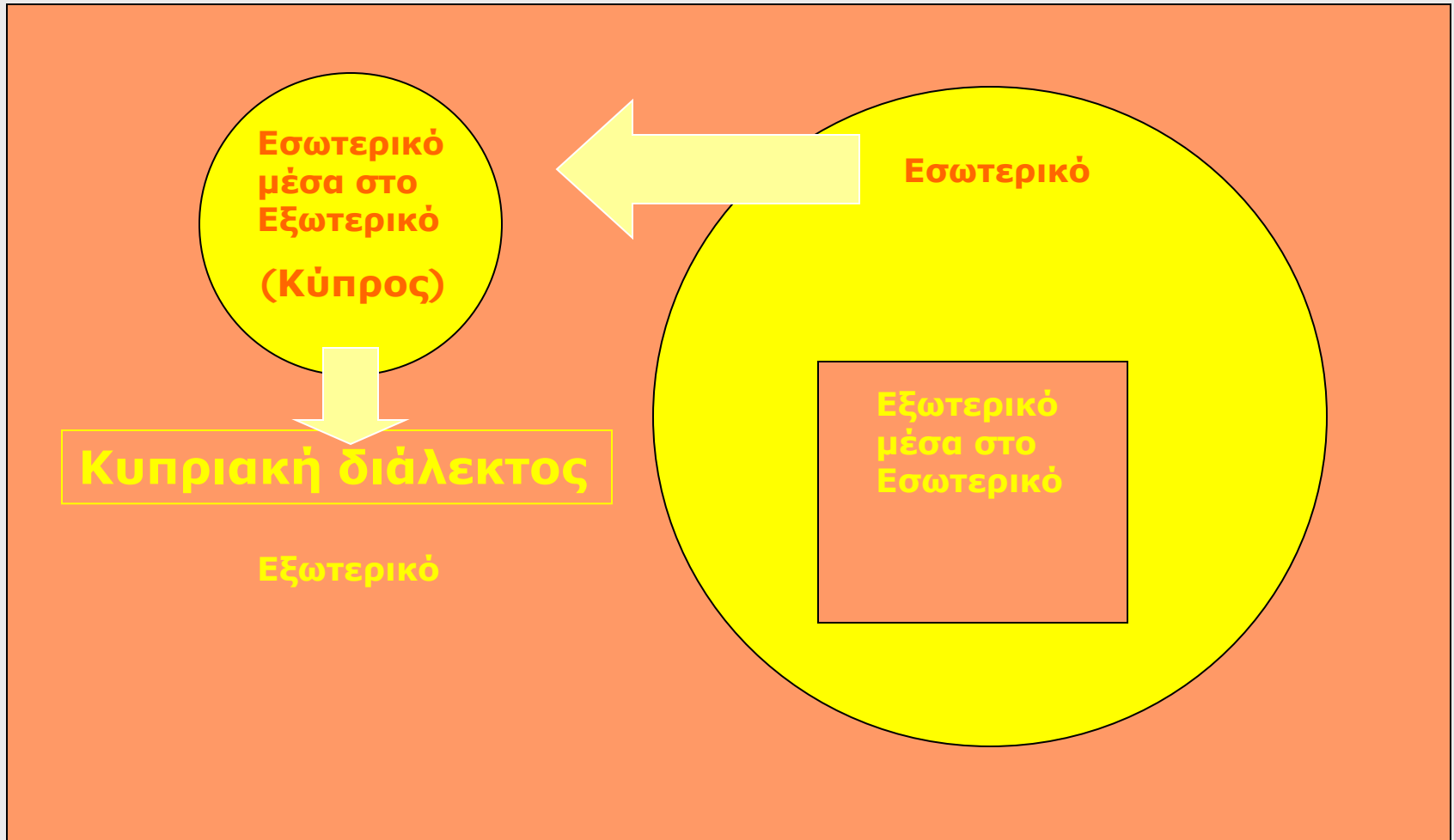

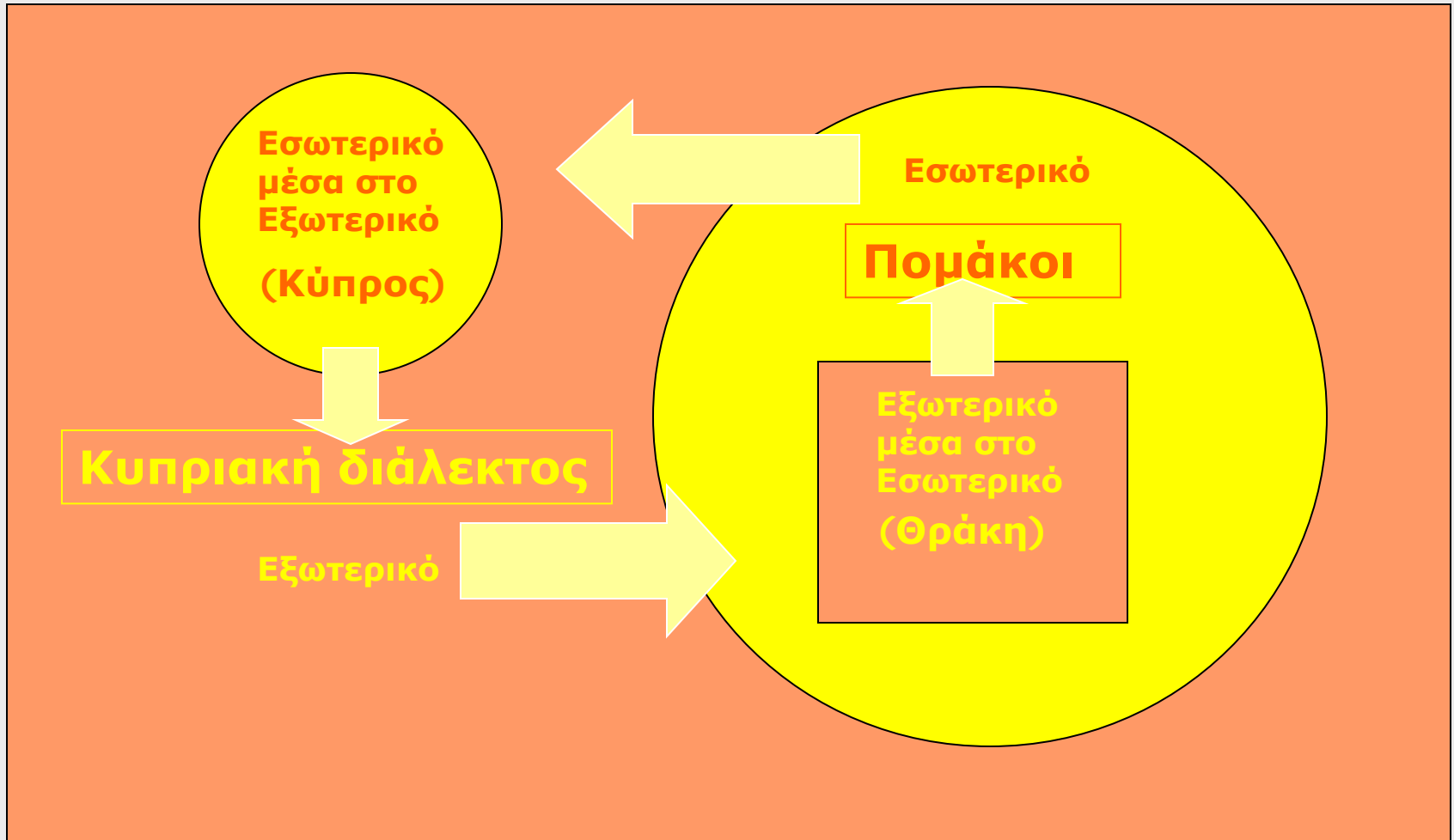
Η εθνικιστική σκοπιά (Κύπρος)

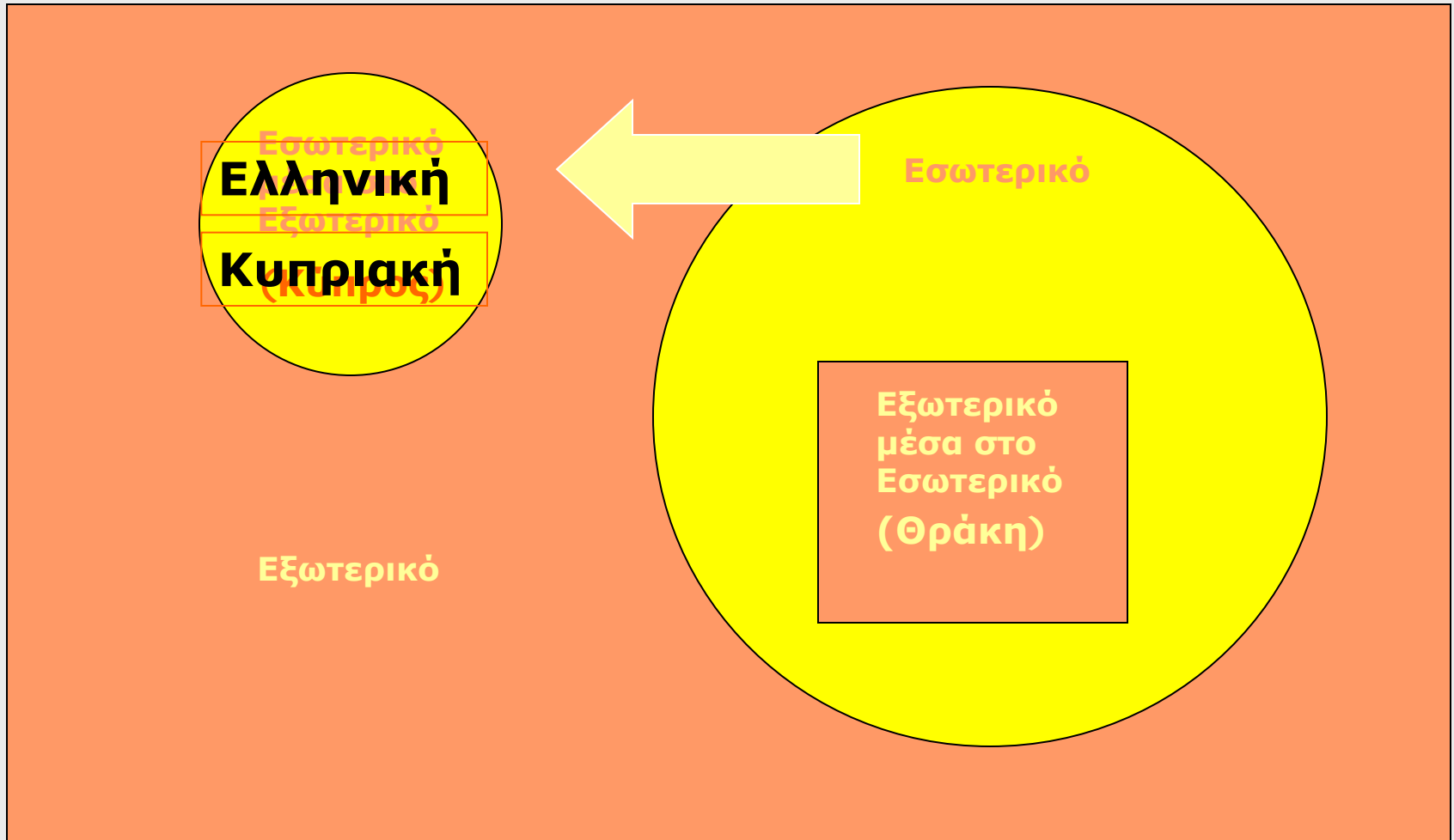
Η ελληνική εθνικιστική σκοπιά (Κύπρος / Θράκη)

Η «διαπολιτισμική» σκοπιά (Κύπρος)

Βιβλιογραφία

Blommaert Jan, επιμ., *Language Ideological Debates*, Berlin: Mouton, 1999.

Garrett Peter, *Attitudes to Language*. Cambridge: Cambridge University Press, 2010.

Jaworski Adam, Nikolas Coupland & Dariusz Galasiński, επιμ., *Metalanguage*. Berlin: Mouton, 2004.

Kroskrity Paul, *Regimes of Language*. Oxford: James Currey, 2000.

Μοσχονάς Σπύρος, *Ιδεολογία και γλώσσα*. Αθήνα: Πατάκης, 2005.

Schieffelin Bambi, Kathryn Woolard & Paul Kroskrity, επιμ., *Language Ideologies*. Oxford: Oxford University Press, 1998.